

Πανεπιστήμιο Πελοποννήσου
Σχολή Κοινωνικών και Πολιτικών Επιστημών
Τμήμα Πολιτικής Επιστήμης και Διεθνών Σχέσεων

Πρόγραμμα Μεταπτυχιακών Σπουδών
«Τοπική και Περιφερειακή Ανάπτυξη και Αυτοδιοίκηση»

«Αειφόρος Ανάπτυξη Προστατευόμενων Περιοχών
Natura στην Περιφέρεια Ανατολικής Μακεδονίας και
Θράκης»

Άννα Δρίνη
A.M. 3033202105155

Κόρινθος, Σεπτέμβριος 2022

University of Peloponnese
Faculty of Social and Political Sciences
Department of Political Studies and International Relations

Master Program in
«Local and Regional Development and Local Government »

**“Sustainable Development of Natura Protected Areas
in the Region of Eastern Macedonia and Thrace”**

Anna Drini
A.M. 3033202105155

Korinthos, September 2022

ΥΠΕΥΘΥΝΗ ΔΗΛΩΣΗ

1. Δηλώνω ρητά και ανεπιφύλακτα ότι η διπλωματική εργασία που σας καταθέτω αποτελεί προϊόν δικής μου πνευματικής προσπάθειας, δεν παραβιάζει τα δικαιώματα τρίτων μερών και ακολουθεί τα διεθνώς αναγνωρισμένα πρότυπα επιστημονικής συγγραφής, τηρώντας πιστά την ακαδημαϊκή δεοντολογία.

2. Οι απόψεις που εκφράζονται αποτελούν αποκλειστικά ευθύνη της συγγραφέως και ο επιβλέπων, οι εξεταστές, το Τμήμα και το Πανεπιστήμιο Πελοποννήσου δεν υιοθετούν κατ' ανάγκη τις εκφραζόμενες απόψεις ούτε φέρουν οποιαδήποτε ευθύνη για τυχόν λάθη και παραλείψεις.

Η δηλούσα

Άννα Δρίνη

*Η παρούσα διπλωματική διατριβή
αφιερώνεται στον άνδρα μου και στους
δύο γιούς μου Νικόλα και Γιώργο.*

Ευχαριστίες

Θα ήθελα να ευχαριστήσω θερμά τον επιβλέποντα καθηγητή της διπλωματικής μου εργασίας, κ. Λαζαρίδη Θεμιστοκλή τόσο για την υποστήριξη και την καθοδήγησή του όσο και για το χρόνο που μου αφιέρωσε για την εκπόνηση της παρούσας διπλωματικής διατριβής. Τέλος, θα ήθελα να ευχαριστήσω την οικογένεια μου για την υποστήριξη και την εμπιστοσύνη που μου έδειξαν κατά τη διάρκεια των σπουδών μου.

Άννα Δρίνη

Περίληψη

Στην Ευρώπη αλλά και στον υπόλοιπο κόσμο υπήρξε προβληματισμός από την παρατήρηση φαινομένων όπως αυτό του θερμοκηπίου, η όξινη βροχή, το λιώσιμο των πάγων, που ευαισθητοποίησαν το κοινό σε ζητήματα περιβάλλοντος. Υπήρξαν δειλές συζητήσεις για την περιβαλλοντική μέριμνα και την αντιμετώπιση των παραπάνω προβλημάτων αλλά οι συμμετέχοντες χαρακτηρίζονταν ως γραφικοί, ριζοσπάστες και εκκεντρικοί. Στην πορεία όμως άρχισαν να αντιλαμβάνονται όλοι τις επιπτώσεις της υποβάθμισης του περιβάλλοντος στην οικονομία, την ποιότητα ζωής των ανθρώπων και την υγεία τους. Σύμφωνα με τον (Θελερίτης, 2020) η κατάθλιψη και η ψύχωση σχετίζονται με το αστικό περιβάλλον. Η μόλυνση της ατμόσφαιράς είναι υπεύθυνη για τα συνεχώς αυξανόμενα ποσοστά αναπνευστικών προβλημάτων και αλλεργιών όπως επίσης και δερματικών καρκίνων.

Οι επιπτώσεις στην οικονομική ανάπτυξη δεν άργησαν να φανούν. Μειωμένες βροχοπτώσεις, ξηρασία, οι εντατικές καλλιέργειες, η εντατική αλιεία, η αλλαγή του κλίματος και πολλές άλλες δραστηριότητες με μεγάλες επιπτώσεις στην παραγωγή, οδήγησαν στην συνειδητοποίηση ότι οι φυσικοί πόροι έχουν την ιδιότητα της εξάντλησης και είναι πολύ σημαντικό να διατηρηθούν και για της επόμενες γενεές. Οι διάφορες οικονομικές κρίσεις των προηγούμενων ετών οδήγησαν σε αμφιβολίες για την δυνατότητα οικονομιών να μεγεθύνονται απεριόριστα.

Με βάση τα παραπάνω η Ευρώπη αλλά και ο υπόλοιπος κόσμος καθιέρωσε την Αειφόρο Ανάπτυξη στο λεξιλόγιο των πολιτικών τους και σχεδίασαν στρατηγικές με στόχο να την επιτύχουν.

Λέξεις Κλειδιά: Αειφόρος Ανάπτυξη, Natura 2000, Αειφόρος Τουρισμός, Περιβάλλον, Προστατευόμενες περιοχές, Νέστος, Αγροοικολογία.

Abstract

In Europe but also in the rest of the world, there was concern from the observation of phenomena such as that of the greenhouse, acid rain, the melting of ice, which made the public aware of environmental issues. There were timid discussions about environmental care and dealing with the above problems, but the participants were characterized as graphic, radical and eccentric. Along the way, however, everyone began to realize the effects of environmental degradation on the economy, people's quality of life and their health. According to (Thelertis, 2020) depression and psychosis are related to the urban environment. Air pollution is responsible for the ever-increasing rates of respiratory problems and allergies as well as skin cancers.

The effects on economic development were not long in coming. Decreased rainfall, drought, intensive crops, intensive fishing, climate change and many other activities with large effects on production, have led to the realization that natural resources have the property of exhaustion and it is very important to preserve them for future generations. The various economic crises of the past years have led to doubts about the ability of economies to grow without limit.

Based on the above, Europe and the rest of the world established Sustainable Development in the vocabulary of their policies and designed strategies aimed at achieving it.

Keywords: Sustainable Development, Natura 2000, Sustainable Tourism, Protected Areas, Nestos, Agroecology.

Περιεχόμενα

1	Κεφάλαιο. Εισαγωγή	19
1.1	Γενικά	19
1.2	Αντικείμενο της Μεταπτυχιακής Διατριβής	19
1.3	Δομή της Μεταπτυχιακής Διατριβής	20
2	Κεφάλαιο. Υπόβαθρο	21
2.1	Αειφόρος Ανάπτυξη	21
2.2	Διακρίσεις της Αειφορίας	22
2.2.1	Πολύ ήπια Αειφορία – Very Weak Sustainability	22
2.2.2	Ήπια Αειφορία – Week Sustainability	22
2.2.3	Ισχυρή Αειφορία – Strong Sustainability	22
2.2.4	Πολύ Ισχυρή Αειφορία – Very Strong Sustainability	23
2.3	Οι διαστάσεις της Αειφόρου Ανάπτυξης	23
2.3.1	Οικονομική	23
2.3.2	Κοινωνική	24
2.3.3	Περιβαλλοντική	25
2.4	Βασικές Αρχές της Αειφόρου Ανάπτυξης	26
2.4.1	Φέρουσα ικανότητα (Carrying Capacity)	26
2.4.2	Βιοποικιλότητα (Biodiversity)	26
2.4.3	Διαγενεαλογική δικαιοσύνη (Intergenerational Equity)	27
2.4.4	Διασυνοριακή υπευθυνότητα (Transfrontier Responsibility)	27
2.4.5	Συμμετοχή (Participation)	28
2.4.6	Κρίσιμο Φυσικό Κεφάλαιο (Critical Natural Capital)	28
2.4.7	Ολιστική Προσέγγιση (Holistic Approach)	28
2.4.8	Η Αρχή της Προληπτικότητας (Precautionary Principle)	29
2.5	Προστατευόμενες Περιοχές	29
2.5.1	Ιστορία	29
2.5.2	Βασικές Έννοιες και Στόχοι	30
2.6	Κατηγορίες Προστατευόμενων Περιοχών	31
2.6.1	Κατηγορίες προστατευόμενων περιοχών σύμφωνα με τη Διεθνή Ένωση για τη Διατήρηση της Φύσης (IUCN)	32
2.7	Δίκτυο Natura 2000	34
2.8	Περιοχή Νέστου	35
3	Κεφάλαιο.	37
3.1	Εισαγωγή	37
3.2	Αγροοικολογία	38

3.2.1	Τα 10 στοιχεία της Αγροοικολογίας.....	39
3.3	Αειφόρος Τουριστική Ανάπτυξη.....	47
3.3.1	Εισαγωγή.....	47
3.3.2	Η ανάπτυξη του τουρισμού.....	48
3.3.3	Βασικές αρχές και ερμηνείες του αειφόρου τουρισμού.....	49
3.3.4	Κατηγορίες τουριστικών δραστηριοτήτων σε προστατευμένες περιοχές.....	50
3.4	Πρακτικές διαχείρισης περιοχών Natura 2000.....	52
3.4.1	Καλές πρακτικές διαχείρισης περιοχών Natura 2000.....	52
3.4.2	Κατηγορίες Ευρωπαϊκών Βραβείων Natura 2000.....	54
3.4.3	Βραβεία Natura 2000 για το έτος 2022.....	56
4	Συμπεράσματα και Προτάσεις.....	63
4.1	Συμπεράσματα.....	63
5	Βιβλιογραφία.....	66
	Ελληνική.....	66
	Ξενόγλωσση.....	66

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΕΙΚΟΝΩΝ

Εικόνα 2.1 Το Ποσοστό και η Έκταση των Χερσαίων και Θαλάσσιων (UNEP-WCMC, 2017)	35
Εικόνα 3.1 Το "μαγικό πεντάγωνο" της τουριστικής ανάπτυξης	50
Εικόνα 3.2 Νικητές των βραβείων Natura 2000 στην Ευρώπη	56
Εικόνα 3.3 Χάρτης Ilhas Berlengas (https://eunis.eea.europa.eu/sites/PTZPE0009 , 2022)....	58
Εικόνα 3.4 Χάρτης Marismas de Santoña, Victoria y Joyel (https://environment.ec.europa.eu/topics/nature-and-biodiversity/natura-2000-award/current-edition/social-inclusion-and-managing-invasive-alien-species_en , 2022).....	59
Εικόνα 3.5 Χάρτης την περιοχής Sinite kamani (https://eunis.eea.europa.eu/sites/BG0000164 , 2022).....	60
Εικόνα 3.6 Περιοχή Natura 2000: Διονυσάδες Νήσοι και θαλάσσια ζώνη (GR4320011)	61

1 Κεφάλαιο. Εισαγωγή

1.1 Γενικά

Με γνώμονα τη Διεθνή Ένωση για τη Διατήρηση της Φύσης (International Union for Conservation of Nature (IUCN)) προστατευόμενη περιοχή χαρακτηρίζεται μια συγκεκριμένη γεωγραφική έκταση η οποία διέπεται από μια προκαθορισμένη νομοθεσία προκειμένου να διατηρηθεί αναλλοίωτη για τις μελλοντικές γενεές.

Η Ατζέντα του 2030 η οποία συντάχθηκε το 2015 αποτελείται από 17 στόχους που προάγουν την βιώσιμη ανάπτυξη. Μεταξύ άλλων περιλαμβάνει την παραδοχή ότι υπάρχουν διαφορετικές κουλτούρες και διαφορετικά φυσικά περιβάλλοντα και θα πρέπει όλα να λυθούν υπόψιν για να μπορέσει το καθένα να συνεργήσει από μόνο του στην επίτευξη της βιώσιμης ανάπτυξης. Επίσης τονίζεται η σημαντικότητα της απόκτησης εκείνων των γνώσεων και ικανοτήτων που θα αναπτύξουν το ανθρώπινο κεφάλαιο για να συνδράμει στην αειφόρο ανάπτυξη. Προς αυτήν την κατεύθυνση έχει δρομολογηθεί από όλα τα κράτη η εισαγωγή μαθημάτων σε όλες τις βαθμίδες εκπαίδευσης που είναι σχετικά με την φροντίδα του περιβάλλοντος και την αειφορία.

1.2 Αντικείμενο της Μεταπτυχιακής Διατριβής

Στην παρούσα μεταπτυχιακή διατριβή γίνεται μια προσπάθεια να αναλύσουμε τις έννοιες της αγροοικολογίας, της αειφόρου ανάπτυξης αλλά και της αειφόρου τουριστικής ανάπτυξης. Διακρίνουμε τα δέκα στοιχεία της αγροοικολογίας, και ερευνάμε τρόπους για να την εντάξουμε στην ζωή μας. Προσπαθούμε να βρούμε συμπεριφορές έτσι ώστε να πετύχουμε βιώσιμη τουριστική ανάπτυξη χωρίς όμως να διαταράξουμε την ισορροπία της φύσης, και να αλλοιώσουμε την βιοποικιλότητα της εκάστοτε περιοχής. Παρατηρούμε πόσο σημαντική είναι η ισορροπία ανάμεσα στην συνεχή οικονομική ανάπτυξη, τη βελτιωμένη κοινωνική δικαιοσύνη και την διατηρημένη ποιότητα του περιβάλλοντος. Αναλύουμε την έννοια της αειφόρου ανάπτυξης και τους στόχους της. Παρουσιάζουμε επίσης τις βασικές αρχές της αειφόρου ανάπτυξης αλλά και τις διαστάσεις της. Αναπτύσσουμε τις κατηγορίες των

προστατευόμενων περιοχών και τους τρόπους με τους οποίους, μέσα από ήπιες δράσεις θα μπορέσουμε να πετύχουμε ανάπτυξη στις περιοχές αυτές. Τέλος αναφερόμαστε σε καλές πρακτικές διαχείρισης προστατευόμενων περιοχών.

1.3 Δομή της Μεταπτυχιακής Διατριβής

Όπως φαίνεται και από τα περιεχόμενα η παρούσα διπλωματική διατριβή απαρτίζεται από 4 Κεφάλαια και την Βιβλιογραφία.

Στο πρώτο Κεφάλαιο γίνεται ανάλυση του κινήτρου για την διεξαγωγή της παρούσας μεταπτυχιακής έρευνας, καθώς επίσης και το αντικείμενο της.

Στο Κεφάλαιο 2 αναλύεται η έννοια της αειφόρου ανάπτυξης. Αρχικά διαχωρίζουμε τις κατηγορίες της αειφορίας όπως επίσης και τις διαστάσεις της αειφόρου ανάπτυξης. Γίνεται αναφορά στις βασικές αρχές της αειφόρου ανάπτυξης και στις προστατευόμενες περιοχές. Διαχωρίζουμε τις κατηγορίες των προστατευόμενων περιοχών και μιλάμε για το δίκτυο Natura. Τέλος περιγράφουμε την περιοχή του Νέστου ως μια περιοχή Natura.

Στο Κεφάλαιο 3 αναλύουμε τις δύο βασικές έννοιες της παρούσας μεταπτυχιακής διατριβής. Την έννοια της αγροοικολογίας και τα δέκα στοιχεία της και την Αειφόρο τουριστική ανάπτυξη. Τέλος αναφέρονται καλές πρακτικές διαχείρισης και γίνεται μια εκτενής αναφορά για τα βραβεία Natura 2000 για το έτος 2022.

Στο Κεφάλαιο 4 αναλύονται τα συμπεράσματα που προέκυψαν από την διπλωματική διατριβή.

Στο τέλος αναφέρονται οι βιβλιογραφικές αναφορές που χρησιμοποιήθηκαν στην παρούσα εργασία.

2 Κεφάλαιο. Υπόβαθρο.

2.1 Αειφόρος Ανάπτυξη

Στις αρχές του 1980 άρχισε να παρουσιάζεται ένας νέος τύπος ανάπτυξης ο οποίος ονομάστηκε αειφόρος ανάπτυξη. Στην αρχή δεν ήταν καθόλου εύκολο να αντιληφθούμε πού θα μπορούσε να μας οδηγήσει αυτός ο νέος τύπος ανάπτυξης. Κατά συνέπεια όλες οι χώρες έπρεπε να ορίσουν την διαδρομή μέσα από την οποία θα μπορούσαν την πετύχουν (Galli, A, et al., 2018). Οι χώρες ελπίζουν να κινηθούν προς αυτόν τον τύπο ανάπτυξης και έτσι να συμβάλουν στην παγκόσμια αειφόρο ανάπτυξη. Όσες περισσότερες χώρες μετακινηθούν προς την αειφόρο ανάπτυξη τόσο πιθανό είναι να βιώσουμε μια παγκόσμια αειφόρο ανάπτυξη. Η αειφόρος ανάπτυξη μπορεί να αξιολογηθεί μόνο στην πράξη, μετά από την εξαγωγή των αποτελεσμάτων (Costanza, R, et al., 2016).

Στην περίφημη έκθεση Brundtland, δόθηκε ο ορισμός της αειφόρου ανάπτυξης ως εκείνη η μορφή ανάπτυξης η οποία καλύπτει τις ανάγκες της ανθρωπότητας σήμερα αλλά δίνει και την δυνατότητα στις μελλοντικές γενεές να καλύπτουν τις δικές τους ανάγκες με τον ίδιο τρόπο ((WCED), 1987). Είναι η πρώτη φορά που ένας ορισμός της αειφόρου ανάπτυξης αναφέρεται σε ένα επίσημο έγγραφο. Ο ορισμός έχει τόσο μεγάλη επιρροή που αναφέρεται συχνά σε σχολικά βιβλία και εργασίες και έχει ξεκινήσει ουσιαστικές συζητήσεις και έρευνα για την αειφόρο ανάπτυξη (Gazzola, P, et al., 2019)

Η σημασία της αειφόρου ανάπτυξης άρχισε να γίνεται γνωστή, νωρίτερα το 1972, όταν «η ομάδα της Ρώμης» (Club of Rome) γνωστοποίησε την έκθεση με τίτλο «Τα όρια της ανάπτυξης – (Limits of Growth) (Meadows D.H., et al., 1972). Σύμφωνα με το πόρισμα της έκθεσης αυτής εάν η οικονομία εξελισσόταν με τους ίδιους ρυθμούς έντασης μακροπρόθεσμα δεν θα υπήρχαν πλέον περιθώρια περαιτέρω ανάπτυξης. Με αφορμή αυτό το πόρισμα πραγματοποιήθηκαν πληθώρα συνεδρίων και συναντήσεων σε όλο τον κόσμο με το πιο χαρακτηριστικό αυτό της Στοκχόλμης το 1972. Ο ορισμός της αειφόρου ανάπτυξης υπάρχει από τις αρχές του 1970 (Pezzoli , 1997) αν και η διάδοση της χρήσης του όρου έγινε μετά την έκδοση του πορίσματος το «Κοινό μας Μέλλον» (Our common Future) από την παγκόσμια επιτροπή για το περιβάλλον και την ανάπτυξη το 1987.

2.2 Διακρίσεις της Αειφορίας

Οι (O’Riordan & Voiseg, 1998) διακρίνουν τέσσερις κατηγορίες αειφορίας:

2.2.1 Πολύ ήπια Αειφορία – Very Weak Sustainability

Αυτή η κατηγορία είναι υπέρ μιας αχαλίνωτης οικονομικής μεγέθυνσης η οποία είναι χρήσιμο να πρασινίσει γιατί με τον τρόπο αυτό οδηγεί σε νέες επιχειρηματικές δραστηριότητες. Οι περιβαντολλογικές διεκδικήσεις χρησιμοποιούνται προκειμένου να προωθούν καινούργια προϊόντα και αναπτυξιακά σχέδια. Περισσότερες πράσινες επιχειρήσεις, εργοστάσια και πράσινο καταναλωτισμός ανοίγουν καινούργια πεδία για κέρδος. Στην περίπτωση αυτή η αειφορία γίνεται εργαλείο στα χέρια των δυνάμεων της οικονομίας της αγοράς για περισσότερη οικονομική μεγέθυνση. Η οικονομική πολιτική που ακολουθεί χαρακτηρίζεται από μικρής κλίμακας πρωτοβουλίες και μικρή επένδυση προς την κατεύθυνση της αειφορίας (O’Riordan & Voiseg, 1998)

2.2.2 Ήπια Αειφορία – Weak Sustainability

Σύμφωνα με την κατηγορία αυτή η αειφόρος ανάπτυξη θα επιτευχθεί με την τεχνολογική εξέλιξη και τον σχεδιασμό του νομικού πλαισίου που θα φέρει την λύση περιβαντολλογικών προβλημάτων. Η οικονομική κατεύθυνση στοχεύει στον επανασχεδιασμό των οικονομικών κινήτρων και την στήριξη επενδύσεων με στόχο την αειφορία (O’Riordan & Voiseg, 1998).

2.2.3 Ισχυρή Αειφορία – Strong Sustainability

Αυτή η διάκριση επεκτείνει και συμπληρώνει την κατηγορία της ήπιας αειφορίας, προσθέτοντας το πρασίνισμα της οικονομίας της αγοράς. Οι πρακτικές της οικονομικής μεγέθυνσης επιβάλλεται να επαναπροσδιοριστούν, έτσι ώστε φυσικοί και κοινωνικοί πόροι να παραμείνουν διαθέσιμοι για τις μελλοντικές γενεές. Για αυτό απαιτείται

προσοχή στις επενδυτικές πρακτικές έτσι ώστε να διαφυλάσσεται το περιβάλλον, να διαμορφώνονται τα μοντέλα παραγωγής και κατανάλωσης για προϊόντα πιο φιλικά προς το περιβάλλον, να αλλάξει η φορολογική πολιτική και οι κυβερνητικές ρυθμίσεις, έτσι ώστε οι πολίτες και οι εταιρείες να πληρώνουν το πραγματικό κοινωνικό και περιβαλλοντικό κόστος των δραστηριοτήτων τους

2.2.4 Πολύ Ισχυρή Αειφορία – Very Strong Sustainability

Αυτή η κατηγορία υιοθετεί την άποψη της ισχυρής αειφορίας που πρασίνιζε την οικονομία της αγοράς αλλά πηγαίνει ένα βήμα παραπέρα. Θέτει υπό αμφισβήτηση την έννοια της οικονομικής μεγέθυνσης, χωρίς όμως να την αρνείται κατηγορηματικά. Επιχειρηματολογεί υπέρ της ανάγκης για οικονομική μεγέθυνση στο βαθμό όμως που αυτή αποτελεί προϋπόθεση προκειμένου να λυθούν τα προβλήματα της ανισότητας και της φτώχειας του πλανήτη. Η πολύ ισχυρή αειφορία απαιτεί για το περιβάλλον ισχυρές διεθνείς συμβάσεις, εθνικές δεσμεύσεις και θεσμική κοινωνική στήριξη (O’Riordan & Voiseg, 1998)

2.3 Οι διαστάσεις της Αειφόρου Ανάπτυξης

Σύμφωνα με τους (Azapaic, et al., 2003) η αειφόρος ανάπτυξη είναι ο συνδυασμός του οικονομικού κοινωνικού περιβάλλοντος σε συνδυασμό με το φυσικό περιβάλλον. Τις διαστάσεις της αειφόρου μπορούμε να τις μελετήσουμε στον χώρο και στον χρόνο, λαμβάνοντας υπόψιν ότι πρέπει να επιτευχθούν και οι τρεις στόχοι ταυτόχρονα, σε ολόκληρο τον κόσμο, σήμερα αλλά και για το αύριο. Στην πλήρη διατύπωση της, ο ορισμός της αειφόρου ανάπτυξης περιέχει τρία διαφορετικά στοιχεία (κοινωνία, περιβάλλον και οικονομία) και οι επιδιώξεις της μπορούν προσεγγιστούν μόνο αν αυτά τα τρία διαφορετικά στοιχεία επιτευχθούν ταυτόχρονα και στον ίδιο βαθμό.

2.3.1 Οικονομική

Από την οικονομική διάσταση της αειφόρου ανάπτυξης, η ανάπτυξη θα πρέπει να γίνεται με κατεύθυνση την προστασία του περιβάλλοντος καθώς και την βελτίωση του τρόπου διαβίωσης του πληθυσμού του πλανήτη, με ιδιαίτερη βαρύτητα αυτού που βρίσκεται στις αναπτυσσόμενες περιοχές.

Σύμφωνα με την «Ατζέντα 21» της διάσκεψης του Ρίο (United Nations, 1992) καθίσταται σαφές το γεγονός ότι το διεθνές οικονομικό σύστημα πρέπει να συμμορφωθεί στις επιταγές του κόσμου, για την εξασφάλιση ενός φυσικού περιβάλλοντος, με παρόν και μέλλον, καθώς και ότι η οικονομία θα πρέπει να πρωτοστατήσει στην δημιουργία εκείνων των συμβάσεων που θα επιτρέψουν την επίτευξη των στόχων για την προστασία του περιβάλλοντος με την ταυτόχρονη ανάπτυξη με τους εξής τρόπους:

- προβάλλοντας την ανάπτυξη υπό το πρίσμα της αειφορίας μέσω της δημιουργίας ενός ελεύθερου εμπορίου
- ενδυναμώνοντας παράλληλα τόσο το εμπόριο όσο και το περιβάλλον
- δίνοντας τα απαραίτητα οικονομικά μέσα στις υπό ανάπτυξη χώρες και αναπτύσσοντας μηχανισμούς ελέγχου του διεθνούς χρέους
- τονώνοντας όλες εκείνες τις πολιτικές οι οποίες μακροπρόθεσμα θα βοηθήσουν στην ανάπτυξη του περιβάλλοντος.

Ιδιαίτερα τα αναπτυγμένα κράτη της δύσης θα πρέπει να στοχεύσουν στο σχεδιασμό ενός νέου τρόπου παραγωγής και αλλαγής των καταναλωτικών προτύπων, με στόχο την φθίνουσα εξέλιξη των αρνητικών επιπτώσεων στο φυσικό περιβάλλον. Επιπροσθέτως τα υπό ανάπτυξη κράτη θα πρέπει να εστιάσουν στην αύξηση του κατά κεφαλήν ακαθάριστου εθνικού προϊόντος, μέσω της χρήσης τεχνολογιών και άλλων τρόπων διατήρησης του φυσικού περιβάλλοντος.

2.3.2 Κοινωνική

Για να επιτευχθεί η αειφόρος κοινωνική εξέλιξη, θα πρέπει να εστιάσει στην κοινωνική δικαιοσύνη και στην κοινωνική αποδοχή, ενισχύοντας παράλληλα την ανάπτυξη της οικονομίας και την προστασία του περιβάλλοντος.

Αναλυτικά θα πρέπει να επιδιώκει την μείωση της ανεργίας και της πείνας, τόσο σε εθνικό όσο και σε παγκόσμιο επίπεδο, εστιάζοντας στις φτωχές αναπτυσσόμενες χώρες και ταυτόχρονα τον σχεδιασμό εκείνων των πρακτικών οι οποίες θα αποτρέψουν την δημιουργία μη αναστρέψιμων προβλημάτων στο περιβάλλον. Όπως μνημονεύει το «Σχέδιο εφαρμογής» του Γιοχάνεσμπουργκ (United Nations, 2002), η καταπολέμηση της φτώχειας είναι κοινή παράμετρος των λαών όλου του κόσμου και είναι στόχος προς επίτευξη για την αειφόρο ανάπτυξη ιδιαίτερα στα υπό ανάπτυξη κράτη. Στόχος είναι η χάραξη εκείνων των πολιτικών και η σχεδίαση τρόπων ανάπτυξης που θα εφαρμόσει το κάθε κράτος ξεχωριστά και ταυτόχρονα η λήψη σε παγκόσμιο επίπεδο κοινών ενεργειών οι οποίες θα επιτρέψουν τα κράτη να πετύχουν τους στόχους της αειφόρου ανάπτυξης.

Η ανάπτυξη του οικοτουρισμού που εφαρμόζεται στα αναπτυγμένα κράτη στηρίζεται στην παροχή εσόδων και την μείωση της ανεργίας καθώς και της πείνας, δίνοντας έμφαση στην ορθολογική αξιοποίηση καθώς και στην προστασία του φυσικού περιβάλλοντος.

2.3.3 Περιβαλλοντική

Σύμφωνα με τον ορισμό της αειφόρου ανάπτυξης, απαραίτητη προϋπόθεση για κάθε οικονομική ή κοινωνική εξέλιξη με διάρκεια, είναι η προστασία του περιβάλλοντος χωρίς την αλόγιστη χρήση αυτού. Η Φλογαΐτη εδώ (Φλογαΐτη, 2006) αναφέρει ότι η σημασία της αειφορίας «εμπεριέχει εξ ορισμού το περιβάλλον και δηλώνει την άρρηκτη σχέση του με τα θέματα της κοινωνίας, της οικονομίας και της ανάπτυξης».

Αναμφίβολα η ανάγκη της προστασίας του περιβάλλοντος δεν πρέπει να γίνει τροχοπέδη στην ανάπτυξη μιας περιοχής. Ο σχεδιασμός της οικονομικής ανάπτυξης θα πρέπει να γίνεται με βάση την ορθολογική χρήση των φυσικών πόρων. Στόχος είναι αφενός η διατήρηση του φυσικού περιβάλλοντος και αφετέρου η ορθολογική χρήση του, προκειμένου να επιτευχθεί η κοινωνική ανάπτυξη στα πλαίσια ενός τόπου. Επιδίωξη είναι η ανάπτυξη αυτή να διαδεχθεί στις μετέπειτα γενεές.

2.4 Βασικές Αρχές της Αειφόρου Ανάπτυξης

Ο Αραμπατζής εδώ (Αραμπατζής , 2014) κατέγραψε τους παρακάτω ορισμούς για τις βασικές αρχές της αειφόρου ανάπτυξης:

2.4.1 Φέρουσα ικανότητα (Carrying Capacity)

Σύμφωνα με την αρχή της φέρουσας ικανότητας, η οποία αποτελεί συστατικό στοιχείο της αειφόρου ανάπτυξης, εξασφαλίζεται η δυνατότητα μιας περιοχής να διατηρεί ένα καθορισμένο αριθμό μονάδων, ανάμεσα στην χλωρίδα και την πανίδα. Ο ορισμός της οικολογικής φέρουσας ικανότητας είναι η ικανότητα ενός οικοσυστήματος να εξυπηρετήσει ένα συγκεκριμένο αριθμό είδους όταν αυτός ο αριθμός ξεπεράσει ένα μέγιστο επίπεδο τότε το φυσικό περιβάλλον δεν μπορεί πλέον να εξυπηρετήσει τις ανάγκες του είδους και μακροπρόθεσμα ο πληθυσμός του συγκεκριμένου είδους αρχίζει και μειώνεται. (Van Dieren, 1995).

Με γνώμονα τα παραπάνω υπάρχει δυνατότητα σε ένα φυσικό περιβάλλον να διατηρεί ένα μέγιστο αριθμό είδους, χωρίς να υπάρχουν αρνητικές επιπτώσεις. Εδώ πρέπει να αναφέρουμε ότι δεν υπάρχει επιστημονική έρευνα για το μέγιστο αριθμό είδους, κάτι που θα πρέπει να αποσαφηνιστεί. Αυτό είναι αιτία δημιουργίας συγκρούσεων σε περιοχές με φυσικό πλούτο, λόγω της τάσης εκμετάλλευσής τους, που ενδεχομένως να μην μπορεί να διατηρήσει τη φέρουσα ικανότητα της περιοχής.

2.4.2 Βιοποικιλότητα (Biodiversity)

Χαρακτηριστικό στοιχείο της αειφορίας είναι η διατήρηση της βιοποικιλότητας, που αυτό αναλύεται στην δυνατότητα διατήρησης της χλωρίδας και της πανίδας ενός τόπου. Έχουν δοθεί αρκετοί ορισμοί της βιοποικιλότητας οι οποίοι μεταξύ άλλων περιλαμβάνουν την πληθώρα των ζώων, πτηνών, φυτών, ψαριών καθώς και το φυσικό περιβάλλον μέσα στο οποίο αυτά διαβιούν. (Department of Environment, 1994).

Παρά το γεγονός ότι υπάρχουν συγκρούσεις για τον ακριβή ορισμό της αειφόρου ανάπτυξης στην συγκεκριμένη περίπτωση υπάρχει ταύτιση για το ακριβή περιεχόμενο της βιοποικιλότητας. Σε αυτό το σημείο όμως τίθεται ο εξής προβληματισμός για το πόσο θα πρέπει να μας ενδιαφέρει και σε τι διάσταση η πιθανότητα εξαφάνισης κάποιων ειδών.

2.4.3 Διαγενεαλογική δικαιοσύνη (Intergenerational Equity)

Η διαγενεαλογική δικαιοσύνη αφορά το γεγονός ότι η κάθε γενιά θα πρέπει να κληρονομεί στην επόμενη το περιβάλλον έτσι όπως το παρέλαβε, που σημαίνει ότι οποιαδήποτε ενέργεια θα πρέπει να αναλύεται για τις επιπτώσεις που θα έχει στις επόμενες γενεές. Για να επιτευχθεί αυτό πρέπει να υπάρχει ορθολογική χρήση των πόρων με ιδιαίτερη μνεία αυτών που δεν ανανεώνονται, την ελαχιστοποίηση της αλόγιστης χρήσης και την εξεύρεση νέων πρακτικών προκυμμένου να επιτευχθεί η αύξηση της παραγωγικότητας. (Blowers, 1993). Πρέπει να τονίσουμε την σημαντικότητα της διαγενεαλογικής δικαιοσύνης καθώς η γνώσης μας για την αξία του φυσικού περιβάλλοντος συνεχώς διευρύνονται (Healey & Shaw, 1993). Επιπρόσθετα δεν πρέπει να προδικάζουμε την οπτική γωνία μελέτης του θέματος από τις μελλοντικές γενεές με βάση τα σημερινά δεδομένα, όσο αφορά την βαρύτητα του θέματος.

2.4.4 Διασυνοριακή υπευθυνότητα (Transfrontier Responsibility)

Είναι κοινά αποδεκτό η παραδοχή ότι οι αρνητικές συνέπειες που δημιουργούνται από την ανθρώπινη δράση σε μια περιοχή, δεν πρέπει να μεταφέρονται σε κάποια άλλη ως περιβαλλοντικό πρόβλημα. Εδώ θα μπορούσαμε να αναφέρουμε ότι σε περίπτωση που αυτό δεν καθίσταται εφικτό θα πρέπει να γίνει πρόβλεψη για κάποιου είδους αποζημίωση στην περιοχή που δέχεται το πρόβλημα (Haughton G & Hunter C, 1994).

Εδώ πρέπει να αναφέρουμε ότι η μόλυνση του περιβάλλοντος είναι παγκόσμιο πρόβλημα. Για παράδειγμα το φαινόμενο του θερμοκηπίου αφορά όλο τον πλανήτη και δεν ξεχωρίζει λαούς, αντίθετα απαιτεί λύσεις σε παγκόσμιο επίπεδο. Δυστυχώς δεν έχει βρεθεί λύση για αυτό το θέμα μεταξύ αναπτυγμένων και αναπτυσσόμενων χωρών και

αποτελεί πεδίο συγκρούσεων. Η σύνοδος του Kyoto το 1997 αλλά και αυτή του Γιοχάνεσμπουργκ το 2002 επέδειξαν μια αδυναμία στην εξεύρεση μιας κοινής λύσης του προβλήματος.

2.4.5 Συμμετοχή (Participation)

Σημαντικό στοιχείο στην διαδικασία λήψης αποφάσεων σε περιβαλλοντικά θέματα, σύμφωνα με την αρχή της αειφόρου ανάπτυξης, αποτελεί η συμμετοχή όλων των ενδιαφερόμενων μερών και ταυτόχρονα είναι στόχος προς επίτευξη (Blowers, 1993). Η τοπική ατζέντα 21 (Local Agenda 21) προτρέπει τη συμμετοχή της κοινωνίας στο σχεδιασμό της αειφόρου ανάπτυξης, γιατί για να επιτευχθεί ο στόχος της αειφόρου ανάπτυξης αποτελεί προϋπόθεση η συμμετοχή της κοινωνίας παρέχοντας όλη εκείνη την πληροφορία ώστε να υπάρχει μια ολοκληρωμένη προσέγγιση στο θέμα. Η ατζέντα 21 προτρέπει τις τοπικές αρχές να δοκιμάσουν τη δυνατότητα συμμετοχής καθώς και την δημιουργία τεχνικών επικοινωνίας και επαφών.

2.4.6 Κρίσιμο Φυσικό Κεφάλαιο (Critical Natural Capital)

Σύμφωνα με την αρχή του κρίσιμου φυσικού κεφαλαίου τονίζεται η σημαντικότητα ορισμένων περιβαντολογικών στοιχείων τόσο για τον άνθρωπο όσο και για το φυσικό περιβάλλον, όπως για παράδειγμα το στρώμα του όζοντος και η βιοποικιλότητα. Αφορά δηλαδή εκείνα τα μέρη του περιβάλλοντος που κατά την διάρκεια της ανθρώπινης ζωής δεν μπορούν να αναπληρωθούν. Ιδίως αυτά που αποτελούν πρώτη προτεραιότητα δεν θα πρέπει να υπάρχει οποιαδήποτε υποχώρηση, αντιθέτως θα πρέπει να λαμβάνονται τα απαραίτητα μέτρα για την διατήρηση τους ανεξάρτητα από το πόσο θα κοστίσει.

2.4.7 Ολιστική Προσέγγιση (Holistic Approach)

Επίσης χαρακτηριστικό στοιχείο της αειφόρου ανάπτυξης αποτελεί η κοινή δράση όλων των κρατών και των εμπλεκόμενων φορέων που συμβάλουν στη λήψη αποφάσεων. Όπως έχουμε αναφέρει το φυσικό περιβάλλον είναι παγκόσμιο αγαθό και δεν αναγνωρίζει σύνορα (Lusser H, 1993). Σύμφωνα με τα παραπάνω η προστασία του περιβάλλοντος θα πρέπει να αποτελεί κοινή παγκόσμια πολιτική και να μην διαφοροποιείται από κράτος σε κράτος.

Τονίζεται η ανάγκη του επανασχεδιασμού των οικονομικών και πολιτικών συστημάτων δίνοντας την δυνατότητα συμμετοχής όλων των πολιτών καθώς και την δημιουργία ενός μακροχρόνιου προγράμματος δράσης (Hay, 1995).

2.4.8 Η Αρχή της Προληπτικότητας (Precautionary Principle)

Τέλος σύμφωνα με την αρχή της αειφόρου ανάπτυξης και την ορθή πρακτική της περιβαλλοντικής διαχείρισης, συναντάμε την αρχή της προληπτικότητας. Σύμφωνα με αυτήν δεν επιτρέπονται η λήψη δράσεων, χωρίς να υπάρχει γνώση των πιθανών αποτελεσμάτων, όπως επίσης και οι πιθανές βλάβες χωρίς να υπάρχει δυνατότητα διόρθωσης. Κάποιες απόψεις αναφέρονται στην συγκεκριμένη αρχή ως «αρχή του σοφού πεσιμισμού» (Pearce, 1993)

2.5 Προστατευόμενες Περιοχές

2.5.1 Ιστορία

Ο καθορισμός των προστατευόμενων περιοχών σε παγκόσμια κλίμακα έχει μια σημαντική προϋστορία. Σύμφωνα με ιστορικές αναφορές σε ορισμένες περιοχές στην Ινδία πριν από χιλιάδες χρόνια δεν επιτρεπότανε καμία χρήση προκειμένου να διαφυλαχθούν οι φυσικοί πόροι. Παρόμοιες αναφορές υπάρχουν και στην Ευρώπη για συγκεκριμένες περιοχές που είχαν χαρακτηριστεί ως τόποι για κυνήγι και επιτρεπόταν η χρήση της σε εκλεκτούς της εποχής εκείνης (Καραβέλλας, et al., 2003).

Η δημιουργία του πρώτου εθνικού πάρκου πραγματοποιήθηκε το 1872 στο Yellowstone των ΗΠΑ (nps.gov, n.d.), ως «δημόσιο πάρκο ή περιοχή αναψυχής προς

όφελος και απόλαυση των ανθρώπων». Παρόμοια παραδείγματα υπάρχουν στον Καναδά, Αυστραλία Νότια Αφρική, Νέα Ζηλανδία. Αυτές οι περιοχές είχαν μεταξύ τους πολλά κοινά χαρακτηριστικά. Το ξεκίνημά τους προέκυψε μέσω κυβερνητικών αποφάσεων και κοινό χαρακτηριστικό ήταν ότι περιλάμβαναν μεγάλες εκτάσεις γης. Άλλο κοινό χαρακτηριστικό ήταν η δυνατότητα πρόσβασης από τον ανθρώπινο παράγοντα και ταυτόχρονα η μη δυνατότητα κατοικίας και ανάπτυξης οποιασδήποτε ανθρώπινης δραστηριότητας. Βέβαια το στοιχείο του ανθρώπινου παράγοντα και ο συνδυασμός φυσικού περιβάλλοντος με τον άνθρωπο διαφέρει με τον χρόνο και τον τόπο. Παρόλα αυτά στην Ευρώπη δεν υπήρχε το χαρακτηριστικό των μεγάλων εκτάσεων γης και αυτό της μη ανθρώπινης παρέμβασης. Αντίθετα ο χαρακτηρισμός των προστατευόμενων περιοχών αφορούσε μικρότερες εκτάσεις οι οποίες κατοικούνταν από ανθρώπους και υπήρχανε αναπτυγμένες ανθρώπινες δραστηριότητες. (Καραβέλλας, et al., 2003). Το γεγονός ότι συνεχώς αυξάνονταν οι περιοχές που χαρακτηρίζονται ως προστατευόμενες καθιστά αναγκαία τον μηχανισμό ύπαρξης φορέων διαχείρισης.

Ο πρώτος φορέας δημιουργείται το 1911 στον Καναδά. Μετά από πέντε χρόνια δημιουργείται στις ΗΠΑ η Εθνική Υπηρεσία Πάρκων η οποία μέχρι σήμερα διαδραματίζει πρωταρχικό ρόλο στη ορθολογική χρήση των προστατευόμενων περιοχών. Από τότε έως σήμερα έχουν χαρακτηριστεί σε ολόκληρο τον κόσμο πάρα πολλές περιοχές ως προστατευόμενες. Το 2002, περίπου 44.000 περιοχές χαρακτηρίστηκαν προστατευόμενες, σύμφωνα με τα κριτήρια της Διεθνούς Ένωσης για την Προστασία της Φύσης (IUCN), καλύπτοντας έτσι περίπου το 10% της συνολικής έκτασης του πλανήτη. Στην Ελλάδα, η πρώτη προστατευόμενη περιοχή γίνεται το 1983 στον Όλυμπο με τη δημιουργία του Εθνικού Δρυμού Ολύμπου (Καραβέλλας, et al., 2003).

2.5.2 Βασικές Έννοιες και Στόχοι

Όταν γίνεται αναφορά σε προστατευόμενες περιοχές, αναφερόμαστε σε αυτές που έχουν εισέλθει στο ευρωπαϊκό οικολογικό δίκτυο Natura 2000 βάση του οποίου διέπεται από κοινοτική νομοθεσία η οποία προστατεύει τους οικοτόπους και τα πουλιά. Παρόλα αυτά όταν μιλάμε για προστασία του φυσικού περιβάλλοντος δεν

αναφερόμαστε μόνο στις συγκεκριμένες περιοχές. Η διαφορά μεταξύ χαρακτηρισμένων και μη χαρακτηρισμένων περιοχών είναι ότι στις προστατευόμενες περιοχές υπάρχει η δέσμευση για τη διατήρηση του φυσικού περιβάλλοντος καθώς και των πολιτιστικών χαρακτηριστικών του τόπου. Αυτό βέβαια δεν σημαίνει τη μη ύπαρξη ανθρώπινης δραστηριότητας.

Βασικό στόχος της καλής διαχείρισης προστατευόμενων περιοχών είναι η σωστή ρύθμιση των ανθρώπινων δραστηριοτήτων. Δηλαδή ενώ η κήρυξη μια περιοχής ως προστατευόμενη αφορά την χλωρίδα την πανίδα και το φυσικό περιβάλλον του τόπου, ο τρόπος με τον οποίο θα προστατευτεί αφορά τον ανθρώπινο παράγοντα σε σχέση με το περιβάλλον (Καραβέλλας, et al., 2003).

Στην Ελλάδα ο άνθρωπος είναι άρρηκτα συνδεδεμένος με το φυσικό περιβάλλον εδώ και χιλιάδες χρόνια και οι δραστηριότητες του έχουν να κάνουν με τη χρήση αυτού όπως γεωργία ή αλιεία. Πρέπει να γίνει κατανοητό, ότι ενώ επιτρέπεται η ανθρώπινη παρουσία καθώς και οικονομική ανάπτυξη – κοινωνική ευημερία στις προστατευόμενες περιοχές, είναι απαραίτητη η διατήρηση του υφιστάμενου φυσικού περιβάλλοντος καθώς και τον πολιτιστικών αξιών. Για την επίτευξη των παραπάνω απαιτείται η πλήρη καταγραφή όλων αυτών. Με αυτόν τον τρόπο θα υπάρχει γνώση των ιδιαίτερων χαρακτηριστικών που θα πρέπει να διατηρηθούν για τις επόμενες γενεές.

Σημαντικό είναι να τονίσουμε ότι η κήρυξη μιας περιοχής ως προστατευόμενη αποτελεί μια απόφαση της τοπικής κοινωνίας και για να μπορέσει να επιτευχθεί με επιτυχία αυτή η απόφαση θα πρέπει και η τοπική κοινωνία να συμβάλει σε αυτό. Χρέος της τοπικής κοινωνίας είναι η προστασία των περιοχών αυτών που αποτελούν φυσικό κληροδότημα όλων (Καραβέλλας, et al., 2003).

2.6 Κατηγορίες Προστατευόμενων Περιοχών

Οι προστατευόμενες περιοχές διαχωρίζονται με μια σειρά από διαφορετικούς τρόπους που αφορά τον τρόπο ρύθμισης αυτών. Η ανάγκη για την οργανωμένη ύπαρξη των προστατευόμενων περιοχών έγινε αποδεκτή άμεσα. Χαρακτηριστικό παράδειγμα

αποτελεί ότι την δεκαετία του 1960 η οικολογική συνείδηση κατεύθυνε την τάση για προγραμματισμό και ορθολογική διαχείριση των φυσικών πόρων. Παλαιότερα υπήρχε η πρακτική ότι οι προστατευόμενες περιοχές αποτελούν ένα ανενεργό πεδίο δράσης, τη σημερινή εποχή υπάρχει ανάγκη ορθής ενσωμάτωσης τους με το περιβάλλον, μελετώντας αυτές ως ένα δυναμικό σύστημα (Davey, 1998).

2.6.1 Κατηγορίες προστατευόμενων περιοχών σύμφωνα με τη Διεθνή Ένωση για τη Διατήρηση της Φύσης (IUCN)

Όπως αναφέρει εδώ ο Γκέκας (Γκέκας, 2003) οι κατηγορίες των προστατευόμενων περιοχών είναι οι παρακάτω έξι:

Κατηγορία 1 – Αυστηρά ορισμένο φυσικό καταφύγιο / περιοχή άγριας φύσης (Strict Nature Reserve/Wilderness Area)

Αφορά μια περιοχή σε ξηρά ή θάλασσά που διατηρεί χαρακτηριστικά κύριας σημασίας οικοσυστήματα με ιδιαίτερα γεωμορφολογικά στοιχεία, ακόμα και σημαντικά είδη τα οποία αποτελούν πεδίο έρευνας ή ακόμα και ελέγχου του περιβάλλοντος. Επίσης αναφέρεται σε μια περιοχή ξηράς ή θάλασσας η οποία δεν έχει υποστεί παρέμβαση ή έχει υποστεί αμελητέα παρέμβαση χωρίς τροποποιήσεις του φυσικού περιβάλλοντος ή παρεμβάσεις με κάθε είδους εγκαταστάσεις η οποία έχει χαρακτηριστεί προστατευόμενη και διέπεται από το θεσμικό πλαίσιο που προάγει την διατήρηση του φυσικού περιβάλλοντος (Γκέκας, 2003).

Κατηγορία 2 – Εθνικό Πάρκο (National Park):

Αφορά μια περιοχή ξηράς ή θάλασσας που στοχεύει:

(α) στην διατήρηση του οικολογικού χαρακτήρα ενός ή παραπάνω οικοσυστημάτων για τις παρόντες αλλά και για τις μελλοντικές γενεές

(β) την μη ύπαρξη κάθε είδους ανθρώπινης δραστηριότητας μέσω της εκμετάλλευσης του περιβάλλοντος ή της ανάπτυξης κάθε είδους εργασίας η οποία αντιτίθεται στο χαρακτήρα της περιοχής

(γ) τη δυνατότητα προσβασιμότητας της περιοχής αυτής για επιστημονική έρευνα, εκπαιδευτικές εκδρομές και μικρής κλίμακας ψυχαγωγικές δυνατότητες, οι οποίες θα είναι σύμφωνες με την ορθή χρήση του περιβάλλοντος (Γκέκας, 2003).

Κατηγορία 3 – Εθνικό Μνημείο (National Monument):

Αφορά μια περιοχή ξηράς ή θάλασσας η οποία χαρακτηρίζεται από ιδιαίτερα και μοναδικά για όλη την ανθρωπότητα χαρακτηριστικά. Χαρακτηριστικό γνώρισμα είναι η μοναδική αναφορά των χαρακτηριστικών αυτών στις περιοχές αυτές και η ανάγκη προστασίας για τη διατήρησή τους μελλοντικά (Γκέκας, 2003).

Κατηγορία 4 – Περιοχές διαχείρισης οικοσυστημάτων / ειδών (Habitat/ Species Management Area):

Αφορά μια περιοχή ξηράς ή θάλασσας η οποία διέπεται από ένα οργανωμένο θεσμικό πλαίσιο που αφορά την διατήρηση των οικοσυστημάτων καθώς και των ειδών πανίδας και χλωρίδας που υπάρχουν μέσα σε αυτό (Γκέκας, 2003).

Κατηγορία 5 – Προστατευόμενα τοπία ξηράς / Θάλασσας (Protected Landscape/ Seascape):

Αφορά περιοχές με αιγιαλό και θάλασσα όπου ο ανθρώπινος παράγοντας αλλά και το φυσικό περιβάλλον έχουν διαμορφώσει ένα περιβάλλον με ιδιαίτερη αισθητική, οικολογική αναφορά και με ιδιαίτερα μεγάλη βιολογική αξία. Η ανάγκη για την διατήρηση του φυσικού περιβάλλοντος και του ανθρώπινου παράγοντα αποτελεί καίριο στόχο για την προστασία, διατήρηση και ανάπτυξη τέτοιου είδους περιοχών (Γκέκας, 2003).

Κατηγορία 6 – Διαχείριση πόρων προστατευόμενος περιοχών (Managed Resource Protected Area):

Αφορά περιοχές που δεν υπάρχει ανθρώπινη παρέμβαση στο φυσικό σύστημα επιτυγχάνοντας την προστασία τους και την διατήρηση της γλωρίδας και της πανίδας και ταυτόχρονα επιτρέποντας την εκμετάλλευση των προϊόντων της περιοχής για την εξασφάλιση των αναγκών της κοινωνίας (Γκέκας, 2003).

2.7 Δίκτυο Natura 2000

Μετά το 1981 που ολοκληρώθηκε η ένταξη της Ελλάδος στην Ευρωπαϊκή Ένωση υπήρξε μια στροφή της ευρωπαϊκής πολιτικής σε ζητήματα που έχουν σχέση με την προφύλαξη του περιβάλλοντος. Σύμφωνα με τους αρμόδιους επιστημονικούς κλάδους προκειμένου να υπάρξει η διατήρηση ενός οικοσυστήματος και των στοιχείων της πανίδας και γλωρίδας καθίσταται αναγκαία η χρήση θεσμοθετημένων περιοχών διαχείρισης ώστε να ληφθούν όλα εκείνα τα μέτρα προκειμένου οι περιοχές αυτές να συνεχίσουν να αποτελούν σημείο έλξης των μεταναστευτικών πτηνών. Στη λογική αυτή υπήρξε σχεδιασμός για την ανάγκη προστασίας της άγριας ζωής. Για την επίτευξη των σκοπών αυτών η Ευρωπαϊκή Ένωση εξέδωσε την Οδηγία 92/43 «για τη διατήρηση των φυσικών οικοτόπων, καθώς και της άγριας πανίδας και γλωρίδας», ως απορία της Διεθνούς Σύμβασης για τη Βιοποικιλότητα. Στα πλαίσια επίτευξης της συγκεκριμένης οδηγίας δημιουργήθηκε το δίκτυο Natura 2000 και συνθέτει ένα ευρωπαϊκό δίκτυο με ιδιαίτερα οικολογικά, κοινωνικά, πολιτιστικά και οικονομικά χαρακτηριστικά το οποίο διέπεται υπό ειδικούς όρους διαχείρισης. Κεντρικό σημείο επιτελεί ότι το περιβάλλον δεν έχει σύνορα. Άρα η διατήρηση του φυσικού περιβάλλοντος, των φυσικών οικοτόπων και των άγριων ειδών γλωρίδας και πανίδας προϋποθέτει την αναγκαιότητα παγκόσμιας δράσης.

Σε ευρωπαϊκό επίπεδο υπάρχουν περισσότερες από 27.000 περιοχές είναι ενταγμένες στο δίκτυο Natura 2000 οι οποίες καλύπτουν έκταση μεγαλύτερη των 780.000 τ.χλμ. , δηλαδή περίπου το 18,12 του συνολικού της εδάφους (Σαμαριτάκης, 2018), καθώς και το 6% της θαλάσσιας έκτασης (Σαμαριτάκης, 2018).

Στις περιοχές αυτές προστατεύονται περίπου 1.500 ζωικά και φυτικά είδη και σχεδόν 200 σπάνιοι τύποι οικοτόπων, ενώ συνδυάζεται η προστασία της φύσης με αιφρορικές χρήσης γης και οικονομικές δραστηριότητες.

Στην Ελλάδα, με βάση το Protected Planet, ένα παγκόσμιο εργαλείο Ηνωμένων Εθνών (UNEP-WCMC, 2017) το 2017, υπό προστασία τελεί το 34,96% της χερσαίας έκτασης και το 1,46% της θάλασσας.

Εικόνα 2.1 Το Ποσοστό και η Έκταση των Χερσαίων και Θαλάσσιων (UNEP-WCMC, 2017)

Η λήψη μέτρων για την διατήρηση της βιοποικιλότητας αποτελεί έναν από τους θεμελιώδεις στόχους σχετικούς με την προστασία του περιβάλλοντος. Μια από τις πρώτες αυτές δράσεις ήταν το Σχέδιο Δράσης για το Περιβάλλον (112, 1973). Η οδηγία βέβαια διαφοροποιείται σε μεγάλο βαθμό από την οδηγία για τα πτηνά, ως προς την μεθοδολογία και το εύρος προστασίας της δεδομένου ότι δεν αφιερώνεται μόνο στην προστασία απειλούμενων ειδών, αλλά και σε άλλους παράγοντες που αφορούν τη διατήρηση της βιοποικιλότητας.

2.8 Περιοχή Νέστου

Ο ποταμός Νέστος αποτελεί ένα από τα πιο σπουδαία ποτάμια της Ελλάδας. Ξεκινάει από το όρος Ρήλα στην νοτιοδυτική Βουλγαρία και βρίσκεται ανάμεσα στις οροσειρές του Αίμου και Ροδόπης. Στην Βουλγαρία η ονομασία του ποταμού Νέστου είναι Mesta (Δημητρίου, 2006).

Το μήκος του ποταμού Νέστου είναι 234 χλμ, από τα οποία τα 140 χλμ περίπου εντοπίζονται στην ελληνική επικράτεια. Η ετήσια ροή του ποταμού είναι 58 κυβικά μέτρα το δευτερόλεπτο, ενώ η μέση ετήσια απορροή του ξεπερνά τα 1800 εκατομμύρια κυβικά μέτρα (Δημητρίου, 2006).

Ο Νέστος διανύει μια από τις 71 διασυνοριακές λεκάνες απορροής της Ευρώπης (Οικονομίδης, et al., 2009), δίνοντας την ευκαιρία διασυνορικής συνεργασίας, όπως αναφέρει εδώ (Οικονομίδης, et al., 2009) ο Οικονομίδης. Ο ποταμός Νέστος έχει δημιουργήσει ένα οικοσύστημα στο οποίο φυλοξενούνται ζώα πτηνά και φυτά, μοναδικά για όλη την Ευρώπη.

Γύρω από τον ποταμό Νέστο δίνεται η ευκαιρία ανάπτυξης τουριστικών δραστηριοτήτων λόγω της ύπαρξης πολλών σημείων τουριστικού ενδιαφέροντος. Δίνεται η δυνατότητα δημιουργίας διαδρομών επίσκεψης καθώς και η προσέλκυση τουριστών με οικολογική συνήδηση. Φυσικά θα πρέπει να λαμβάνουμε υπόψη την ορθή χρήση του φυσικού περιβάλλοντος και την αποτροπή της αλόγιστης χρήσης αυτού που θα έχει σαν αποτέλεσμα την αλλοίωση του ιδιαίτερου χαρακτήρα της περιοχής.

3 Κεφάλαιο.

3.1 Εισαγωγή

Στις οικονομικά αναπτυγμένες χώρες στα μισά του 20^{ου} αιώνα υπήρξε η τάση αύξησης της παραγωγής αγροτικών προϊόντων σε συνδυασμό με την κατάκτηση όσο το δυνατόν μεγαλύτερου μεριδίου την αγοράς. Αυτή η τάση στοχεύει στην εξέλιξη των τρόπων παραγωγής, στην βελτίωση των μηχανημάτων που χρησιμοποιούνται στις αγροτικές καλλιέργειες και στην μείωση του κατακερματισμού της γης με την προώθηση των οικονομικών κλίμακος στις γεωργικές εκμεταλλεύσεις και τέλος η προώθηση φυλών ζώων και ποικιλίες φυτών οι οποίες έχουν υψηλά ποσοστά παραγωγικής δυναμικότητας. Η δημιουργία δομών που προωθούν την προσαρμογή του αγροτικού τομέα προς τις νέες τάσεις καθώς η παροχή κάθε μέσων προς τους παραγωγούς αγροτικών προϊόντων οδηγεί στην όσο το δυνατόν αύξηση της παραγωγής. Αυτό οδήγησε στην ομοιομορφία των αγροτικών καλλιεργειών καθώς και σε αύξηση του περιθωρίου κέρδους σε όσους ασχολούνται με την παραγωγή αγροτικών προϊόντων δηλαδή από το χωράφι ως το έτοιμο προϊόν στο ράφι του σούπερ μάρκετ.

Η γεωργία έχει εξελιχθεί με ένταση που ποικίλλει ανά περιοχή και τομέα, οδηγώντας σε μαζικά παραγόμενα προϊόντα ομοιογενούς ποιότητας. Η εκβιομηχάνιση της γεωργίας έφερε την ανάπτυξη εξωτερικών στοιχείων του περιβάλλοντος που ενώ ξεκίνησαν με θετικό ισοζύγιο, στην συνέχεια με το πέρασμα του χρόνου έχουν αποκτήσει αρνητικό ισοζύγιο.

Τις τελευταίες δεκαετίες επιδιώχθηκε ένας καλύτερος συμβιβασμός μεταξύ της γεωργίας και του περιβάλλοντος μέσω της μείωσης της χρήσης των εισροών και της βελτίωσης της αποτελεσματικότητάς τους. Αυτό όμως δεν ήταν αρκετό. Στο σημείο αυτό η εμφάνιση της αγροοικολογίας αποτελεί μονόδρομο για τον επανασχεδιασμό των διαδικασιών παραγωγής. Αυτό φυσικά δεν αφορά μόνο τους μικρούς ιδιοκτήτες γης οι οποίοι έχουν ήδη υιοθετήσει αυτού του είδους την πρακτική αλλά και τους μεγάλους ιδιοκτήτες γης (Tittonell P, 2014). Η αγροοικολογία έχει πολλούς ορισμούς οι οποίοι συνδέονται και με άλλους κλάδους όπως γεωπονία, γενετική κ.τ.λ. Συνδυάζει την παραδοσιακή γνώση και στοχεύει σε μια πιο αειφόρο παραγωγή με διατήρηση των παραδοσιακών ποικιλιών προϊόντων ανά τον κόσμο (Wezel A, et al., 2018).

3.2 Αγροοικολογία

Η αγροοικολογία είναι μια μέθοδος παραγωγής προϊόντων η οποία στηρίζεται στην καλλιέργεια προϊόντων και ταυτόχρονα λαμβάνει υπόψιν την διατήρηση του φυσικού περιβάλλοντος. Έχει στόχο να βελτιώσει την λειτουργία ενός οίκο-συστήματος και παράλληλα να χαράξει εκείνες τις στρατηγικές προκειμένου ο άνθρωπος να μπορεί να ελέγξει την διαδρομή της τροφής που αγοράζει από το χωράφι έως και το πιάτο του. Η συμβολή της επιστήμης στο συγκεκριμένο εγχείρημα είναι σημαντική καθώς η έρευνα και η καινοτομία ανοίγει νέους ορίζοντες στα συστήματα καλλιέργειας. (Food and Agriculture Organization, 2022)

Εδώ (Palomo-Campesino S, 2018) αναφέρουν ότι ο Ρώσος γεωπόνος Basil Bensing ήταν ο πρώτος που επινόησε τον όρο αγροοικολογία το 1928 και με αυτόν τον τρόπο ήθελε να αναπαραστήσει την ένωση της οικολογίας με την γεωργία. Επίσης συμφωνά με τους (Wezel, et al., 2009) είναι μια επιστήμη που σχετίζεται και με άλλους κλάδους, όπως ζωολογία ή και φυσιολογία των φυτών. Σύμφωνα με τα παραπάνω η αγροοικολογία περικλείει μια σειρά ενεργειών προκειμένου στο μέλλον να εξασφαλιστεί η παροχή τροφής παγκοσμίως.

Η θεμελιώδης σύνδεση μεταξύ των ανθρώπων και του πλανήτη, με τη βιώσιμη γεωργία και τα συστήματα τροφίμων, βρίσκεται στο επίκεντρο της Ατζέντας 2030 (consilium.europa.eu, 2022) για την Αειφόρο Ανάπτυξη, η οποία τονίζει την επείγουσα ανάγκη ανάληψης συντονισμένης δράσης και επιδίωξης πολιτικών που στοχεύουν στη μετασχηματιστική αλλαγή. Η χρήση ολοκληρωμένων συστημάτων καλλιέργειας θα βοηθήσει στην μείωση του φαινομένου της πείνας δίνοντας την δυνατότητα για την ορθή διαχείριση των φυσικών πόρων, λαμβάνοντας υπόψιν την κλιματική αλλαγή και την προστασία της βιοποικιλότητας.

Η συμβολή των κρατών θα πρέπει να είναι η αειφόρος ανάπτυξη και κατά συνέπεια η προώθηση της αγροοικολογίας ως νέα μέθοδος παραγωγής προϊόντων. Εμπλέκει ενεργά διαφορετικούς ενδιαφερόμενους φορείς μέσω διεπιστημονικών μηχανισμών που ευνοούν μια υπεύθυνη και διαφανή διαχείριση των πόρων. Αυτό θα έχει σαν αποτέλεσμα την ολοκληρωμένη επίτευξη στόχων είτε σε οικονομικό, κοινωνικό,

περιβαλλοντικό επίπεδο λαμβάνοντας υπόψιν τις τοπικές ιδιαιτερότητες του περιβάλλοντος και της κουλτούρας του κάθε τόπου.

Η αγροοικολογία έχει ως επίκεντρο τον άνθρωπο και το περιβάλλον. Δεν υπάρχει ενιαίος τρόπος εφαρμογής αγροοικολογικών προσεγγίσεων, εξαρτάται από τοπικά πλαίσια, περιορισμούς και ευκαιρίες, αλλά υπάρχουν κοινές αρχές που έχουν διατυπωθεί στο πλαίσιο των 10 στοιχείων της Αγροοικολογίας.

3.2.1 Τα 10 στοιχεία της Αγροοικολογίας

Τα 10 Στοιχεία της Αγροοικολογίας προέκυψαν από μια διαδικασία πολλαπλών ενδιαφερομένων μερών, με στόχο τη δημιουργία ενός πλαισίου επανασχεδιασμού συστήματος που θα βελτιστοποιηθεί και θα προσαρμοστεί στα τοπικά πλαίσια. Το πλαίσιο για τα 10 στοιχεία της Αγροοικολογίας αναπτύχθηκε μεταξύ 2015 και 2019. Εξέχοντα θέματα από παρουσιάσεις που παρουσιάστηκαν κατά τη διάρκεια του Πρώτου Διεθνούς Συμποσίου στη Ρώμη (Food And Agriculture Organization, 2014) για την Αγροοικολογία, την ασφάλεια των τροφίμων και τη διατροφή, παρείχαν μια αρχική συνεκτική δομή. Μερικά από τα βασικά οικολογικά χαρακτηριστικά ήταν η ανακύκλωση, η αποτελεσματικότητα, η ποικιλομορφία, η ανθεκτικότητα και οι συνέργειες. Ωστόσο, οι εκκλήσεις σε περιφερειακές συναντήσεις για ενίσχυση των κοινωνικών και πολιτικών πτυχών της αγροοικολογίας ήταν επίσης ισχυρές. Έτσι, αυτές οι πτυχές που προέκυψαν από τις περιφερειακές διαβουλεύσεις συγκεντρώθηκαν σε πέντε επιπλέον στοιχεία: συν δημιουργία γνώσης, ανθρώπινες και κοινωνικές αξίες, πολιτισμός και παραδόσεις τροφίμων, υπεύθυνη διακυβέρνηση και κυκλική οικονομία.

Το πλαίσιο των 10 Στοιχείων της Αγροοικολογίας ξεκίνησε στο Δεύτερο Διεθνές Συμπόσιο του FAO (Food and Agriculture Organization, 2018) για την Αγροοικολογία που πραγματοποιήθηκε τον Απρίλιο του 2018. Στα μέσα Οκτώβριου του 2018, έγινε η 26η σύνοδος της διεθνούς οργάνωσης τροφίμων και γεωργίας και προτάθηκαν τα δέκα στοιχεία της αγροοικολογίας ως ένας τρόπος να καταστεί η γεωργία βιώσιμη. Μετά την αναθεώρηση και τη διαδικασία εκκαθάρισης μέσω των διοικητικών οργάνων του FAO, τα 10 Στοιχεία της Αγροοικολογίας εγκρίθηκαν από τα 197 Μέλη του FAO για να καθοδηγήσουν το όραμα του FAO για την αγροοικολογία από την 163^η σύνοδο του Συμβουλίου στις 2-6 Δεκεμβρίου 2019.

I. Ποικιλία

Για να εξασφαλιστεί η ανάγκη της ανθρωπότητας με τροφή με ταυτόχρονη προστασία για την διασφάλιση στις επόμενες γενεές των φυσικών πόρων θα πρέπει η αγροοικολογία να εστιάσει στην διαφοροποίηση.

Τα αγροοικολογικά συστήματα είναι πολύ διαφορετικά. Από βιολογική άποψη, τα αγροοικολογικά συστήματα βελτιστοποιούν την ποικιλότητα των ειδών και των γενετικών πόρων με διαφορετικούς τρόπους. Τα αγροδοασκομικά συστήματα μπορούν να καθορίσουν διάφορες καλλιέργειες έτσι ώστε να εξασφαλίσουν μεγάλη ποικιλότητα. Στην διακαλλιέργεια για να μπορέσουμε να πετύχουμε μια κατάσταση η οποία χαρακτηρίζεται από την παρουσία ή συνύπαρξη διαφορετικών στοιχείων θα πρέπει να βασιστούμε στην ποικιλία των ντόπιων φυλών, τα οποία θα πρέπει να προσαρμοστούν λεπτομερώς στα περιβάλλοντα. Το ίδιο συμβαίνει και στη θάλασσα, όπου η ιχθυοκαλλιέργεια, η πόλυτροφική υδατοκαλλιέργεια, υιοθετούν τις ίδιες αξίες για την αύξηση της ποικιλομορφίας.

Επιπλέον, η επίτευξη της όσο το δυνατόν μεγαλύτερης βιοποικιλότητας, θα φέρει οφέλη και στην παραγωγική διαδικασία, στο κοινωνικό-οικονομικό γίνεσθαι καθώς και στην διατροφική αλυσίδα και στο περιβάλλον γενικότερα. Ο καλός σχεδιασμός και η σωστή διαχείριση της ποικιλότητας, εντείνουν την παροχή υπηρεσιών του οικοσυστήματος. Σε αυτές συμπεριλαμβάνονται η επικοινωνία αλλά και η ποιότητα του εδάφους στα οποία στηρίζεται η γεωργική καλλιέργεια. Μέσω της διαφοροποίησης επιτυγχάνεται η αύξηση του παραγόμενου αποτελέσματος καθώς και η επίτευξη των στόχων αξιοποιώντας στον μέγιστο βαθμό τα υπολείμματα που προκύπτουν από τις καλλιέργειες. (Food and Agriculture Organization, 2022).

II. Συν-δημιουργία και ανταλλαγή γνώσεων

Η επίτευξη καινοτομίας στην αγροτική παραγωγή γίνεται ορθότερα όταν αυτό προκύπτει από την συμμετοχή όλων των ενδιαφερόμενων μερών. Στην αγροοικολογία απαραίτητη προϋπόθεση είναι να γνωρίζουμε καλά το περιβάλλον, δεν σημαίνει όμως

αυτό ότι η γνώση έχει ενιαία εφαρμογή, αντίθετα θα πρέπει να διαμορφώνεται στο εκάστοτε περιβάλλον εφαρμογής. Η συν-δημιουργία και η ανταλλαγή γνώσεων αποτελεί καθοριστικό παράγοντα στην ανάπτυξη και εφαρμογή πρωτότυπων αγροοικολογικών εφαρμογών συμβάλλοντας στην δυνατότητα εξασφάλισης βιωσιμότητας σε ένα ταχύτατα αναπτυσσόμενο ανταγωνιστικό σύστημα τροφίμων, συμπεριλαμβανομένης της προσαρμογής στην κλιματική αλλαγή.

Αυτό που εξασφαλίζει η ανταλλαγή γνώσεων είναι ότι προσφέρει στην αγροοικολογία την δυνατότητα να ταιριάζει αφενός τις παραδοσιακές μορφές της καλλιέργειας, την εμπειρία του παραγωγού και του προωθητή αγροτικών προϊόντων κάτω από το πρίσμα της επιστημονικής γνώσης. Σημείο αναφοράς είναι ο ίδιος ο παραγωγός και η τοπική βιοποικιλότητα δίνοντας έμφαση στην λειτουργία της αγοράς καθώς και στο θεσμικό πλαίσιο μέσα στο οποίο λειτουργεί.

Τέλος η εκπαίδευση επίσης διαδραματίζει θεμελιώδη ρόλο στην ανταλλαγή αγροοικολογικών καινοτομιών που προκύπτουν από διαδικασίες συν-δημιουργίας (Food and Agriculture Organization, 2022).

III. Συνέργειες

Η οικοδόμηση συνεργειών στα συστήματα τροφίμων προσφέρει πολλαπλά οφέλη. Βελτιστοποιώντας τις βιολογικές συνέργειες, οι αγροοικολογικές πρακτικές ενισχύουν τις οικολογικές λειτουργίες, οδηγώντας σε μεγαλύτερη αποδοτικότητα χρήσης πόρων και ανθεκτικότητα. Για παράδειγμα, παγκοσμίως, η βιολογική δέσμευση αζώτου με όσπρια σε συστήματα διακαλλιέργειας ή αμειψισπορά εξοικονομεί σχεδόν 10 εκατομμύρια USD σε αζωτούχα λιπάσματα κάθε χρόνο, ενώ συμβάλλει στην υγεία του εδάφους, και στον μετριασμό της κλιματικής αλλαγής. Επιπλέον, περίπου το 15% του αζώτου που εφαρμόζεται στις καλλιέργειες προέρχεται από κοπριά ζώων, υπογραμμίζοντας τις συνέργειες που προκύπτουν από την ενοποίηση καλλιέργειας-κτηνοτροφίας. Χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελεί αυτό της Άπω Ανατολής όπου κατά την διαδικασία καλλιέργειας του ρυζιού συνδυάζεται και η παραγωγή ψαριών και δέντρων. Για την επίτευξη της μέγιστης χρησιμότητας η καλλιέργεια ρυζιού επιδιώκει τη συγκράτηση σε χαμηλό βαθμό των παρασίτων καθώς και την διατήρηση όλων των

συστατικών του εδάφους που το καθιστά γόνιμο. (Food and Agriculture Organization, 2022).

IV. Αποδοτικότητα

Η ελαχιστοποίηση της χρήσης πόρων του εξωτερικού περιβάλλοντος αποτελεί στόχο της αγροοικολογικής καλλιέργειας. Η επίτευξη της μέγιστης αξιοποίησης χρήσης των πόρων είναι μια τάση στην οποία στοχεύει η αγροοικολογική καλλιέργεια η οποία επιτυγχάνεται μέσω της ποικιλομορφίας η οποία οδηγεί στη συνεργασία διαφορετικών μεταξύ τους παραγόντων. Παράδειγμα αποτελεί το γεγονός ότι κάτω από το 50% του λιπάσματος προέλευσης από άζωτο, το οποίο χρησιμοποιείται σε καλλιεργείες σε όλο τον κόσμο προστίθεται στο παραγόμενο προϊόν ενώ το υπόλοιπο διαχέεται στο περιβάλλον δημιουργώντας σοβαρά προβλήματα σε αυτό.

Η χρήση των πόρων που βρίσκονται ελεύθεροι στην φύση όπως ο ήλιος, το άζωτο και ο άνθρακας που βρίσκεται στην ατμόσφαιρα αξιοποιούνται αποτελεσματικότερα μέσω της αγροοικολογικής καλλιέργειας. Τα αγροοικολογικά συστήματα βελτιώνουν τη χρήση των φυσικών πόρων, ιδιαίτερα αυτών που είναι άφθονοι και ελεύθεροι, όπως η ηλιακή ακτινοβολία, ο ατμοσφαιρικός άνθρακας και το άζωτο. Ενισχύοντας τις βιολογικές διεργασίες και ανακυκλώνοντας βιομάζα, θρεπτικά συστατικά και νερό, οι παραγωγοί είναι σε θέση να χρησιμοποιούν μικρότερη ποσότητα παραχθέντων παραγωγικών μέσων που έχει σαν αποτέλεσμα την μείωση του κόστους και φυσικά την μείωση των επιβλαβών επιπτώσεων στο περιβάλλον.

Εντέλει η κατά τον δυνατόν ελαχιστοποίηση χρήσης των εξωτερικών πόρων ενισχύει τη θέση των παραγωγών παρέχοντας ανεξαρτησία και την δυνατότητα να είναι ευέλικτοι σε φυσικές και οικονομικές καταστροφές. (Food and Agriculture Organization, 2022).

V. Ανακύκλωση

Η δυνατότητα αύξησης της ανακύκλωσης παρέχει στην αγροτική καλλιέργεια μείωση των οικονομικών δαπανών και λιγότερα απόβλητα στο περιβάλλον που ο ίδιος ο άνθρωπος δημιουργεί. Ακολουθώντας το παράδειγμα της φύσης η χρήση της αγροοικολογίας θα πρέπει να γίνει με ενέργειες που αφορούν βιολογικές διεργασίες και έχει σαν αποτέλεσμα την ανακύκλωση πόρων για επαναχρησιμοποίηση, αυξάνοντας έτσι την αποδοτικότητα χρήσης πόρων και ελαχιστοποιώντας τα απόβλητα και τη ρύπανση.

Η ανακύκλωση μπορεί να πραγματοποιηθεί τόσο σε αγροτική κλίμακα όσο και σε τοπία, μέσω της διαφοροποίησης και της δημιουργίας συνεργειών μεταξύ διαφορετικών στοιχείων και δραστηριοτήτων. Παράδειγμα αποτελούν τα δέντρα των οποίων οι οποίες οι ρίζες βρίσκονται βαθιά μέσα στο χώμα και άρα επιτρέπουν τη συγκράτηση θρεπτικών συστατικών του εδάφους κάτι το οποίο δεν γίνεται με τα φυτά που καλλιεργούνται ετησίως. Ακόμα ένα παράδειγμα αποτελεί η κομποστοποίηση η οποία αντικαθιστά το λίπασμα. Τέλος η παραγωγή ρυζιού σε συνδυασμό με αυτή του ψαριού, ο συνδυασμός τον οποίο μειώνει τη χρήση φυτοφαρμάκων. (Food and Agriculture Organization, 2022).

VI. Ελαστικότητα

Η επιτυχία των γεωργικών συστημάτων εξαρτάται από το πόσο ισχυρά είναι τα οικοσυστήματα και οι άνθρωποι. Οι αγροοικολογικές καλλιέργειες οι οποίες έχουν υποστεί αλλαγές αποδεικνύεται ότι επιβιώνουν περισσότερο, μπορούν να επανέρχονται σε σύντομο χρονικό διάστημα μετά από επικίνδυνα καιρικά φαινόμενα και να είναι πιο ανθεκτικές σε παράσιτα και ασθένειες. Μετά τον τυφώνα Μιτς στην Κεντρική Αμερική το 1998, οι εκμεταλλεύσεις βιοποικιλότητας, συμπεριλαμβανομένης της αγροδοσολογίας, της γεωργίας περιγράμματος διατήρησαν 20-40 τοις εκατό περισσότερο επιφανειακό έδαφος, είχαν λιγότερη διάβρωση και υπέστησαν μικρότερες οικονομικές απώλειες από τις γειτονικές εκμεταλλεύσεις που εφαρμόζουν συμβατικές μονοκαλλιέργειες. Έχει αποδειχθεί ότι η αγροοικολογική καλλιέργεια διαθέτει καλύτερους μηχανισμούς άμυνας σε περίπτωση εμφάνισης παρασίτων και ασθενειών. Σε αυτού του είδους τις καλλιέργειες προωθείται ο βιολογικός τρόπος καλλιέργειας των φυτών.

Η αγροοικολογική καλλιέργεια συντελεί στην ενδυνάμωση του κοινωνικό-οικονομικού περιβάλλοντος. Μέσω της διαφοροποίησης και της ολοκλήρωσης, οι γεωργοί μειώνουν τις αρνητικές συνέπειες, αν δεν υπάρξει επιτυχία μιας συγκεκριμένης καλλιέργειας, κτηνοτροφικού είδους ή άλλου εμπορεύματος. Αφού η τάση είναι η ελαχιστοποίηση των εξωγενών πόρων, η αγροοικολογία βοηθάει τους παραγωγούς να είναι πιο ανθεκτικοί στις οικονομικές αποτυχίες. Αυτό που πραγματοποιείται με αυτού του είδους καλλιέργειες είναι ο άνθρωπος να γίνεται θεμελιώδη στοιχείο του οικοσυστήματος. (Food and Agriculture Organization, 2022).

VII. Ανθρώπινες και κοινωνικές αξίες

Για να πετύχουμε βιώσιμα συστήματα γεωργίας, θα πρέπει να αναβαθμίζουμε τα αγροτικά μέσα που διαθέτουμε. Η παραπάνω διαδικασία είναι πολύ σημαντική και μέσω αυτής μπορούμε να πετύχουμε την ισότητα αλλά και την κοινωνική ευημερία. Ο οικολογικός τρόπος παραγωγής των προϊόντων εστιάζει στον άνθρωπο προάγοντας έννοιες όπως ισότητα, κοινωνική δικαιοσύνη και αξιοπρέπεια. Ο παραγωγός αποκτά κυρίαρχο ρόλο στην παραγωγή και διανομή προϊόντων. Με την οικοδόμηση αυτονομίας και προσαρμοστικών ικανοτήτων για τη διαχείριση των αγροοικοσυστημάτων τους, οι αγροοικολογικές προσεγγίσεις δίνουν τη δυνατότητα στους ανθρώπους και τις κοινότητες να ξεπεράσουν τη φτώχεια, την πείνα και τον υποσιτισμό, ενώ προάγουν τα ανθρώπινα δικαιώματα, όπως το δικαίωμα στην τροφή και την διαχείριση του περιβάλλοντος, ώστε οι μελλοντικές γενιές να μπορούν επίσης να ζήσουν σε συνθήκες ευημερίας.

Μέσω του οικολογικού τρόπου παραγωγής προϊόντων αμβλύνονται οι ανισότητες των φύλων δίνοντας ρόλο στο γυναικείο φύλο. Σε όλο τον κόσμο οι γυναίκες παίζουν καθοριστικό ρόλο στην αγροτική παραγωγή καθώς λογίζονται ως το μισό του παγκόσμιου αγροτικού πληθυσμού. Παίζουν σημαντικό ρόλο στην λειτουργία αλλά και στην προστασία των νοικοκυριών.

Σε αντίθεση με όλα τα παραπάνω οι γυναίκες συνεχίζουν μην έχουν ενεργό οικονομικό ρόλο και παράλληλα είναι γνωστή η παραβίαση των δικαιωμάτων τους. Η εφαρμογή της αγροοικολογίας δίνει την δυνατότητα στις γυναίκες να αναπτύξουν σημαντικό ρόλο στο αγροτικό νοικοκυριό παρέχοντας την δυνατότητα απόκτησης περαιτέρω

γνώσης και ταυτόχρονα με την εμπειρία που κατέχουν να μπορέσουν να εκμεταλλευθούν ευκαιρίες για ανάπτυξη εμπορίου. Μέσα από την ανάπτυξη της αγροοικολογίας ο γυναικείος πληθυσμός θα γίνει πιο ανεξάρτητος, θα αποκτήσει πρωταρχικό ρόλο στην λειτουργία του νοικοκυριού όντας μέλος σε διάφορες παραγωγικές ομάδες. (Food and Agriculture Organization, 2022).

VIII. Πολιτισμός και διατροφικές παραδόσεις

Ιστορικά ο άνθρωπος έχει κληρονομήσει τη γη και κατά συνέπεια την παραγωγή τροφίμων για αυτό είναι στοιχείο της κουλτούρας του η διατροφή και κατά συνέπεια σημαντικό στοιχείο της κοινωνίας. Ωστόσο, σε πολλές περιπτώσεις, τα τρέχοντα συστήματα τροφίμων έχουν διαχωρίσει τις διατροφικές συνήθειες κάθε περιοχής από τα ήθη και έθιμα που υπάρχουν σε αυτήν. Αυτός ο διαχωρισμός έχει οδηγήσει στην έλλειψη τροφής σε ορισμένες χώρες και από την άλλη στην παχυσαρκία σε άλλες και όλα τα παραπάνω σε μια γη που μπορεί να προσφέρει τροφή για όλους τους ανθρώπους που βρίσκονται πάνω σε αυτήν.

Σε όλο τον κόσμο υπάρχουν περίπου 800 εκατομμύρια άνθρωποι σε κατάσταση πείνας και δύο εκατομμύρια έχουν έλλειψη σε θρεπτικά συστατικά. Στον αντίποδα υπάρχει μια αύξουσα τάση της παχυσαρκίας και των ασθενειών που αυτή συνεπάγεται με αποτέλεσμα η αιτία θανάτου από αυτού του είδους τις ασθένειες να βρίσκεται στην πρώτη θέση της παγκόσμιας κλίμακας θνησιμότητας. Για την εξισορρόπηση αυτών των δύο αντιθέσεων δεν φτάνει μόνο η αύξηση της παραγωγής.

Η αγροοικολογία συμβάλλει στην εξισορρόπηση της παράδοσης και των σύγχρονων διατροφικών συνηθειών, ενώνοντάς τις με αρμονικό τρόπο που προωθεί την παραγωγή και κατανάλωση υγιεινών τροφίμων, υποστηρίζοντας το δικαίωμα σε επαρκή τροφή.

Έτσι μέσω αυτής αναδημιουργείται η ορθή σχέση που πρέπει να υπάρχει μεταξύ ανθρώπου και τροφής. Η κουλτούρα κάθε περιοχής συνδέεται άμεσα με τις διατροφικές συνήθειες. Η ταυτόχρονη εξέλιξη των ανθρώπων και των οικοσυστημάτων σε συνδυασμό με την κουλτούρα και το ανθρώπινο κεφάλαιο δηλαδή ο συνδυασμός γνώσης και εμπειρίας μπορεί να πετύχουν ορθές αγροοικολογικές πρακτικές. Λαμβάνοντας ως οδηγό αυτό το συσσωρευμένο σώμα παραδοσιακής

γνώσης, η αγροοικολογία μπορεί να βοηθήσει στην αξιοποίηση των δυνατοτήτων των εδαφών να συντηρήσουν τους λαούς τους. (Food and Agriculture Organization, 2022).

ΙΧ. Υπεύθυνη διακυβέρνηση

Η Αγροοικολογία απαιτεί υπεύθυνη και αποτελεσματική διακυβέρνηση για τη υποστήριξη εκείνων των ενεργειών που σαν αποτέλεσμα θα έχουν τη δημιουργία λειτουργικών συστημάτων τροφίμων και γεωργικών προϊόντων. Η σαφώς καθορισμένοι τρόποι διαχείρισης αποτελούν σημαντικό παράγοντα για την ανάπτυξη ενός περιβάλλοντος το οποίο προωθεί τους παραγωγούς αγροτικών προϊόντων στην αναδιαμόρφωση των μεθόδων καλλιέργειας σύμφωνα με αγροοικολογικές έννοιες και πρακτικές. Τα επιτυχημένα παραδείγματα περιλαμβάνουν προγράμματα σίτισης στα σχολεία, δημόσιες προμήθειες, κανονισμούς αγοράς που επιτρέπουν την πώληση επώνυμων διαφοροποιημένων αγροοικολογικών προϊόντων, τέλος κίνητρα για υπηρεσίες οικοσυστήματος.

Η πλειονότητα των φτωχών και ευάλωτων αγροτικών πληθυσμών του κόσμου βασίζεται σε μεγάλο βαθμό στη χερσαία και υδάτινη βιοποικιλότητα και στις υπηρεσίες οικοσυστήματος για τα προς το ζην, ωστόσο δεν έχουν ασφαλή πρόσβαση σε αυτούς τους πόρους. Η αγροοικολογία εξαρτάται από τη δίκαιη και ίση χρήση της γης και του φυσικού πλούτου και αυτό αποτελεί απαραίτητη προϋπόθεση για την κοινωνική ισοκατανομή, αλλά και στην παροχή κινήτρων για τις μακροπρόθεσμες επενδύσεις που είναι απαραίτητες για την προστασία του εδάφους, της βιοποικιλότητας και των υπηρεσιών του οικοσυστήματος.

Η ορθή χρήση της αγροοικολογίας προϋποθέτει και λειτουργικούς τρόπους διακυβέρνησης. Πολλές χώρες έχουν ήδη αναπτύξει νομοθεσία, πολιτικές και προγράμματα σε εθνικό επίπεδο που επιβραβεύουν τη γεωργική διαχείριση που ενισχύει τη βιοποικιλότητα και την παροχή υπηρεσιών οικοσυστήματος.

Αυτό πρέπει να γίνεται παράλληλα με τον σεβασμό στην κουλτούρα του κάθε τόπου, η οποία έρχεται να ενισχύσει την καλή συνεργασία μεταξύ των μελών και δίνοντας χώρο για την ανάπτυξη συνεργειών. (Food and Agriculture Organization, 2022).

X. Κυκλική και αλληλέγγυα οικονομία

Επιδίωξη της αγροοικολογίας είναι η ενίσχυση των τοπικών αγορών και τη επαναλειτουργία δεσμών μεταξύ παραγωγής και κατανάλωσης δίνοντας την δυνατότητα για οικονομική ανάπτυξη. Η χρήση της αγροοικολογίας δίνει έμφαση στις ανάγκες της κάθε περιοχής, αξιοποιώντας τα τοπικά μέσα και κατά συνέπεια προκύπτει μια πιο βιώσιμη λειτουργία της αγοράς, αυξάνοντας το εισόδημα των παραγωγών και ταυτόχρονα προσφέροντας πιο χαμηλές τιμές στους καταναλωτές. Έτσι δίνει την δυνατότητα προώθησης των προϊόντων τους σε νέες αγορές σε συνδυασμό με τις τοπικές αγορές όπου διαθέτουν τα προϊόντα τους.

Για να προαχθεί η παραγωγή και η κατανάλωση αγροοικολογικών προϊόντων πρέπει να υπάρξουν πρωτότυπες κοινωνικές και θεσμικές εφαρμογές. Τέτοια πρωτότυπα παραδείγματα αποτελούν τα προϊόντα με προστατευόμενη ονομασία προέλευσης (ΠΟΠ) καθώς και η ιχνηλασιμότητα των τροφίμων από το χωράφι στον καταναλωτή. Όλες αυτές οι πρωτοτυπίες απαντούν στην ανάγκη της αγοράς για έναν πιο υγιεινό τρόπο ζωής.

Ο στόχος είναι η σχεδίαση ενός τρόπου παραγωγής τροφίμων όπου η χρήση της κυκλικής οικονομίας προωθεί την αγροοικολογία σαν βασική μέθοδο παραγωγής προϊόντων. Ο σχεδιασμός και η εφαρμογή ενός τέτοιου τρόπου παραγωγής θα συμβάλει στην μείωση των αποβλήτων και στην καλύτερη διαχείριση των πόρων, προωθώντας την ανακύκλωση. Είναι γεγονός ότι το 1/3 από το σύνολο των τροφίμων δεν χρησιμοποιείται κάτι το οποίο δεν βοηθάει στο φαινόμενο πείνας που υπάρχει σε ορισμένες περιοχές του πλανήτη και ταυτόχρονα συμβάλει στην κατασπατάληση των φυσικών πόρων (Food and Agriculture Organization, 2022).

3.3 Αειφόρος Τουριστική Ανάπτυξη

3.3.1 Εισαγωγή

Ο ακριβής ορισμός του τουρισμού έτσι όπως αναφέρεται στο λεξικό είναι η μετάβαση ατόμων από έναν τόπο σε έναν άλλον είτε στο εσωτερικό μιας χώρας, είτε στο εσωτερικό για διασκέδαση - αναψυχή. Ο τουριστικός κλάδος έχει εστιάσει και λειτουργεί με βάση την λογική ότι ο τουρίστας είναι καθαριστικό στοιχείο στην λειτουργία της συγκεκριμένης αγοράς. Από την άλλη μεριά τα κράτη αναγνωρίζαν την σπουδαιότητα του τουριστικού κλάδου. Παγκόσμιοι οργανισμοί όπως τα Ηνωμένα Έθνη στοχεύουν στην τουριστική ανάπτυξη καθώς ο τουρισμός προάγει τη διεθνή ειρήνη και ταυτόχρονα τα κράτη μέλη των Ηνωμένων Εθνών αντιλαμβάνονται την επιρροή του τουριστικού κλάδου στο φυσικό, κοινωνικό και πολιτιστικό περιβάλλον.

Σύμφωνα με ένα οργανωμένο πρόγραμμα δράσης η ανάπτυξη του τουρισμού και των επιμέρους λειτουργιών του έχει άμεση σχέση με την υπάρχουσα ικανότητα σε φυσικό και κοινωνικό υλικό των τοπικών κοινωνιών. Η αειφόρος τουριστική ανάπτυξη απαιτεί τη χρήση του φυσικού περιβάλλοντος προκειμένου να ικανοποιηθούν οι ανάγκες που προκύπτουν από την λειτουργία του τουριστικού κλάδου με την παράλληλη διατήρηση του φυσικού περιβάλλοντος στη ίδια μορφή για χρήση στις επόμενες γενεές. Για αυτό καθιστάτε αναγκαία η επιλογή εκείνων των μέτρων και των πράξεων σε παγκόσμιο επίπεδο για την επίτευξη των παραπάνω στόχων (Harris & Leiper, 1995). Η αειφόρος τουριστική ανάπτυξη αποτελεί για την Ευρώπη έναν καθοριστικό τομέα δράσης εδώ και πολλά χρόνια.

3.3.2 Η ανάπτυξη του τουρισμού

Ο τουρισμός αποτελεί αναμφίβολα σημαντικό μέρος των σύγχρονων οικονομιών έχοντας σημειώσει ραγδαία ανάπτυξη τα τελευταία χρόνια. Για παράδειγμα, σύμφωνα με τις εκτιμήσεις του World Travel & Tourism Council (WTTC, 2021), πριν από την εμφάνιση της πανδημίας, ο τουρισμός αποτελούσε το 10,4% του παγκόσμιου Ακαθάριστου Εγχώριου Προϊόντος (ΑΕΠ) και το 10,6% της απασχόλησης, ενώ οι διεθνείς ταξιδιωτικές δαπάνες αντιπροσώπευαν το 6,8% των συνολικών παγκόσμιων εξαγωγών και το 27,4% των εξαγωγών υπηρεσιών. Όσον αφορά την ελληνική οικονομία, έχουν δημοσιευθεί ποικίλες εκτιμήσεις, οι οποίες εκτιμούν τη συμβολή του τουρισμού στο ΑΕΠ οι οποίες κυμαίνονται σε ένα εύρος περίπου μεταξύ 10%-20%. Ωστόσο, λόγω του ότι η Ελλάδα είναι από τις λίγες χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης

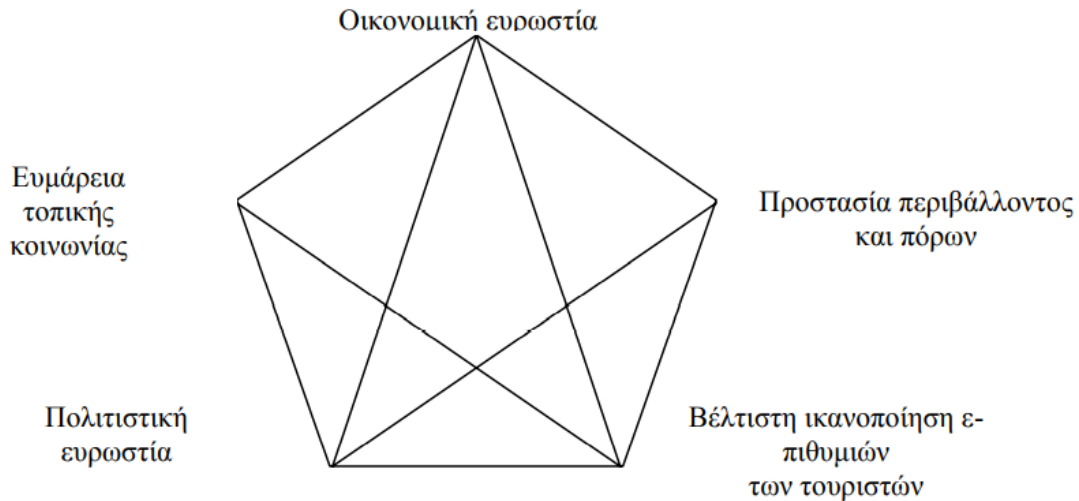
που δεν έχει ακόμα αναπτύξει σύστημα Δορυφόρων Λογαριασμών Τουρισμού (ΔΛΤ), δεν υπάρχει ακριβής εκτίμηση για το ύψος της τουριστικής ακαθάριστης προστιθέμενη αξίας και του τουριστικού ακαθάριστου εγχώριου προϊόντος στην ελληνική οικονομία. Σύμφωνα με πρόσφατες εκτιμήσεις μας, που βασίστηκαν σε εθνικολογιστικά εργαλεία και μεθόδους της ανάλυσης εισροών-εκροών, η συμβολή του τουρισμού στην ελληνική οικονομία βρέθηκε να είναι σε αντιστοιχία με αυτή των άλλων χωρών του ευρωπαϊκού νότου, με το μερίδιό του στο ΑΕΠ να κυμαίνεται στο εύρος 6% - 7,2% και τη συνολική (άμεση και έμμεση) συμβολή να φτάνει περίπου στο 12% (Rodousakis, N & Soklis, G, 2020).

3.3.3 Βασικές αρχές και ερμηνείες του αειφόρου τουρισμού

Εξαιτίας της ύπαρξης άρρηκτου δεσμού μεταξύ του τουρισμού και το περιβάλλοντος θα πρέπει η ανάπτυξη του τουρισμού και των επιμέρους λειτουργιών του να διέπεται από τις αρχές της αειφορίας (Hunder, 1995). Στο σημείο αυτό τίθεται ο προβληματισμός για το αν η υπάρχουσα τουριστική δραστηριότητα είναι το πλέον βέλτιστο μοντέλο οικονομικής ανάπτυξης. Αυτός ο προβληματισμός δεν είναι νέος και υπάρχει από τη δεκαετία του 1980, και αφορά το κατά πόσο μπορεί να υπάρξει συνεργασία μεταξύ του τουρισμού και της αειφόρου ανάπτυξης.

Η τουριστική ανάπτυξη υπό το πρίσμα της αειφόρου τουριστικής ανάπτυξης περιλαμβάνει όλα εκείνα τα στοιχεία της κοινωνίας και του περιβάλλοντος που θα πρέπει να λάβουμε υπόψιν. Από μια άλλη οπτική γωνιά η αειφόρος τουριστική ανάπτυξη είναι απαραίτητο εργαλείο οικονομικής ανάπτυξης αγροτικών περιοχών. (Lane B, 1994).

Ο (Muller, 1994) περιγράφοντας τον ορισμό της αειφόρου τουριστικής ανάπτυξης το κάνει κάτω από το πρίσμα της «ποιοτικής ανάπτυξης». Αναλύοντας τον ορισμό αυτό εντοπίζει τη βελτίωση της ανθρώπινης ζωής μέσα από την ορθολογική χρήση ανανεώσιμων πόρων καθώς και την ελάχιστη δυνατή παρέμβαση στο φυσικό περιβάλλον. Σαν παράδειγμα το «μαγικό τετράγωνο» των δημόσιων οικονομικών, σχηματικά αποδίδει την αειφόρο τουριστική ανάπτυξη με το «μαγικό πεντάγωνο» έτσι όπως φαίνεται στην παρακάτω εικόνα 3.1.

Εικόνα 3.1 Το "μαγικό πεντάγωνο" της τουριστικής ανάπτυξης

Ο ίδιος μιλά για τις πολύ αξιόλογα προβλήματα στην διαδικασία επίτευξης του στόχου της αιεφόρου τουριστικής ανάπτυξης. Αυτά σχετίζονται στο γεγονός ότι υπάρχει συνεχώς αύξουσα τουριστική ζήτηση σε συνδυασμό με το σύγχρονο γίνεσθαι το οποίο απαιτεί την μεγιστοποίηση της χρησιμότητας με την χρήση των πόρων.

3.3.4 Κατηγορίες τουριστικών δραστηριοτήτων σε προστατευμένες περιοχές

Για να μπορέσουν να διαχωριστούν η τουριστικές δραστηριότητες σε κατηγορίες θα πρέπει να λάβουμε υπόψη τη τρέχουσα κατάσταση σε μια συγκεκριμένη γεωγραφική έκταση. Εδώ ο (Τσάρτας, 2001) μέσα από ένα μεγάλο αριθμό βιβλιογραφικών αναφορών διακρίνει τις παρακάτω τέσσερις κατηγορίες περιοχών ανάλογα με τις δράσεις που μπορούν να αναπτυχθούν σε αυτές.

1) Προστατευόμενες περιοχές με ελάχιστη παρουσία τουριστών

Στην πρώτη κατηγορία υπάγονται περιοχές με ιδιαίζοντα γεωμορφολογικά χαρακτηριστικά. Ο τουρισμός που αναπτύσσεται στις περιοχές αυτές αφορά κυρίως επισκέπτες με ευαισθησίες στον οικοτουρισμό καθώς και επιστημονικό προσωπικό το

οποίο ερευνά την περιοχή κάτω από το πλαίσιο των αρμοδιοτήτων τους. Υπάρχει και μια μικρή ομάδα τουριστών που προτιμούν τις παραπάνω περιοχές ως πεδίο αναψυχής. Δεν υπάρχουν σημαντικές επιδράσεις στο φυσικό περιβάλλον σε αυτού του είδους τουρισμού, μιας και οι επισκέπτες δεν παραμένουν στο συγκεκριμένο περιβάλλον για μεγάλο χρονικό διάστημα. Υπάρχει η εκτίμηση ότι αν υπάρχει αύξουσα ροή επισκεπτών στις συγκεκριμένες περιοχές, μελλοντικά θα υπάρξουν περισσότερες επιβλαβείς επιπτώσεις.

2) Προστατευόμενες περιοχές με ήπια και ελεγχόμενη τουριστική ζήτηση και ανάπτυξη

Στην δεύτερη κατηγορία κατατάσσονται περιοχές με περισσότερα γεωμορφολογικά χαρακτηριστικά. Ο τουρισμός που αναπτύσσεται στις περιοχές αυτές αφορά κυρίως επισκέπτες από την εκπαιδευτική κοινότητα (σχολεία) ή φυσιολάτρες. Υπάρχει αυξητική τάση τα τελευταία χρόνια για την ανάγκη επισκεψιμότητας των περιοχών αυτών. Για τον λόγο αυτό νομοθετείται ένα πιο χαλαρό νομοθετικό πλαίσιο προστασίας των περιοχών αυτών ή να διαμορφώνεται μια μορφή τουρισμού στην οποία υφίστανται δομές για διασκέδαση αλλά και εκπαιδευτικές εκδρομές.

3) Προστατευόμενες περιοχές με σημαντική τουριστική ζήτηση και οργανωμένο πλαίσιο ανάπτυξης και διαχείρισης

Στην τρίτη κατηγορία περιλαμβάνονται περιοχές με περισσότερα γεωμορφολογικά χαρακτηριστικά καθώς και με σημαντικούς φυσικούς πόρους οι οποίοι έχουν παγκόσμια σημασία. Ο τουρισμός που αναπτύσσεται στις περιοχές αυτές αφορά κυρίως επισκέπτες από την εκπαιδευτική κοινότητα (σχολεία) ή φυσιολάτρες, επισκέπτες με ευαισθησίες στον οικοτουρισμό καθώς και επιστημονικό προσωπικό το οποίο ερευνά την περιοχή κάτω από το πλαίσιο των αρμοδιοτήτων τους, καθώς και άλλου είδους επισκέπτες οι οποίοι πηγαίνουν στις περιοχές αυτές κατά την διάρκεια των διακοπών τους. Στις συγκεκριμένες περιοχές έχουν αναπτυχθεί ποικίλες δομές και κάθε είδους υπηρεσίες που αφορούν τον τουρισμό και την αναψυχή. Έχουν θεσπιστεί φορείς διαχείρισης με το κατάλληλο επιστημονικό προσωπικό το οποίο ασκεί καθήκοντα διοίκησης και διαχείρισης.

4) Προστατευόμενες περιοχές με σημαντική τουριστική ζήτηση χωρίς οργανωμένο πλαίσιο ανάπτυξης και διαχείρισης

Στην τέταρτη κατηγορία κατατάσσονται παρόμοιες περιοχές όπως της τρίτης κατηγορίας και αφορά περιοχές που δεν υπάρχει οργανωμένη τουριστική ανάπτυξη. Διαθέτει ένα μικρό αριθμό δομών και υπηρεσιών. Δεν έχουν θεσπιστεί οργανωμένοι φορείς διαχείρισης για την ορθολογική διαχείριση των περιοχών αυτών.

3.4 Πρακτικές διαχείρισης περιοχών Natura 2000

3.4.1 Καλές πρακτικές διαχείρισης περιοχών Natura 2000

Το θέμα της διαχείρισης σε περισσότερες από 20.000 τοποθεσίες στο δίκτυο Natura 2000, που καλύπτουν σχεδόν το 1/5 της επικράτειας της Ευρωπαϊκής Ένωσης, μπορεί να φαίνεται μάλλον τρομακτικό στην αρχή. Όχι μόνο οι οικολογικές απαιτήσεις των ειδών και οικοτόπων διαφέρουν σημαντικά από το ένα στο άλλο, αλλά οι προτεινόμενες επιλογές διαχείρισης πρέπει επίσης να λαμβάνουν υπόψη τις ιδιαιτερότητες κάθε τόπου όπως και την δυνατότητα ορθής διαχείρισης των οικονομικών, κοινωνικών και πολιτιστικών δεδομένων.

Λαμβάνοντας υπ' όψιν ότι η πλειονότητα των περιοχών Natura 2000 είναι πιθανό να είναι ιδιωτικής ιδιοκτησίας και να έχουν άλλη χρήση από αυτή, της διατήρησης της φύσης, είναι επίσης σημαντικό οι ενδιαφερόμενες ομάδες να συμμετέχουν ενεργά στην εξεύρεση πρακτικών λύσεων για την μακροπρόθεσμη διαχείριση των τοποθεσιών τους. Ο στόχος δεν είναι να παύσουν εντελώς οι οικονομικές ασχολίες αλλά μάλλον να τεθούν οι όροι με τους οποίους μπορούν να πραγματοποιηθούν διατηρώντας ή αποκαθιστώντας τα σπάνια είδη και οικοτόπους που υπάρχουν σε ευνοϊκή κατάσταση διατήρησης.

Η εφαρμογή του οικοτουρισμού ή της αγροοικολογίας έρχεται να καλύψει τη μείωση του εισοδήματος που προκύπτει από τη μη ελεύθερη χρήση των περιοχών που έχουν χαρακτηριστεί ως προστατευόμενες, καθώς και η εφαρμογή τρόπων αύξησης της αξίας της γης για τους κατοίκους αυτών των περιοχών. Επιπρόσθετα η ανάπτυξη προϊόντων

προστατευόμενης ονομασίας προέλευσης (ΠΟΠ) εξασφαλίζει την αύξηση του τοπικού εισοδήματος.

Η ανάπτυξη προϊόντων με ονομασία προέλευσης είναι άρρηκτα συνδεδεμένη με περιοχές που έχουν χαρακτηριστεί ως προστατευόμενες και είναι μια συνήθη διαδικασία στην Ευρώπη. Χαρακτηριστικό παράδειγμα εδώ αποτελεί η χώρα μας όπου δεν υπάρχει δυνατότητα μαζικής καλλιέργειας καθώς υπάρχει πολυτεμμαχισμός του κλήρου, αλλά μόνο ανάπτυξη τοπικών προϊόντων με προστιθέμενη αξία.

Άλλο ένα παράδειγμα αποτελεί αυτό της Αυστρίας όπου έρευνες απέδειξαν ότι οι οικισμοί που βρίσκονται εντός των χαρακτηρισμένων περιοχών Natura 2000 καθώς και των γύρω περιοχών υπάρχει περισσότερη ζήτηση κάτι το οποίο αυξάνει την τιμή των κατοικιών. Στην ίδια χώρα άλλο παράδειγμα αποτελεί η έκδοση αδειών κυνηγιού εντός των χαρακτηρισμένων περιοχών Natura 2000, όπου η αυξημένη ζήτηση μπορεί να φτάσει την τιμή για την έκδοση άδειας στα 10.000€ ανά περιοχή.

Έχει παρατηρηθεί ότι η τάση για έκδοσή αδειών κυνηγιού υπερτερεί αυτή του οικοτουρισμού στις περιοχές αυτές, μια και η θήρευση είναι μια δραστηριότητα χωροταξικά καθορισμένη σε αντίθεση με τον οικοτουρισμό ο οποίος επιδρά στην καθημερινή ζωή των κατοίκων.

Μπορεί μέσω της συνεργασίας του Φορέα Διαχείρισης να υπάρξει κοινή πολιτική σε θέματα μάρκετινγκ με τοπικά εμπορικά επιμελητήρια και προώθηση προϊόντων και υπηρεσιών μέσω διαδικτύου όπως πραγματοποιείται στην περιοχή της ανατολικής Ριβιέρας της Ιταλίας Cinque Terre. Μέσω της συνεργασίας με τοπικούς τουριστικούς και ψυχαγωγικούς φορείς, γίνεται αποδεκτό και τηρείται από τους επαγγελματίες αλιείς η ζωνοποίηση στο θαλάσσιο περιβάλλον της προστατευόμενης περιοχής. Επιπρόσθετα, αναπτύχθηκε ο ιχθυοτουρισμός, όπου επισκέπτες περνάνε μια ημέρα στη θάλασσα με επαγγελματίες ψαράδες, μαθαίνουν για την προστατευόμενη περιοχή και τα είδη από τους επαγγελματίες. Στο τέλος της ημέρας τα είδη που αλίευσαν μπορούν είτε να τα πάρουν μαζί τους ή να μαγειρευτούν και να τα απολαύσουν σε τοπικά καταστήματα (Douros & W.J., 2005).

Η χρήση των καλών τεχνών όπως η λογοτεχνία, η ζωγραφική, η ιστορία κ.α. έχουν χρησιμοποιηθεί για την προσέγγιση και την ενημέρωση του κοινού για τις προστατευόμενες περιοχές και την ανάγκη προστασίας τους. Η προστασία του δάσους

της Ραβέννας ξεκίνησε από τον πίνακα του Δάντη όπου άντλησε την έμπνευση του για την απεικόνιση της Εδέμ ή ο πίνακας του Ραφαήλ που απεικονίζει τους λόφους γύρω από την Ουρμπίνο της Ιταλίας κινητοποίησαν τη κοινή γνώμη για την διατήρησή τους (Gafta & Akeroyd, 2006).

Η περιβαλλοντική εκπαίδευση της νέας γενιάς στην Ολλανδία έχει γίνει παιχνίδι (Posthoff, J., 2018). Παιδιά ετών 5-12 ετών επισκέπτονται μια προστατευόμενη περιοχή, κάνουν ορνιθοπαρατήρηση, χωρίζονται σε ομάδες και κάθε ομάδα μαθαίνει για τη ζωή και συμπεριφορά ενός εύκολα αναγνωρίσιμου είδους της πανίδας. Στο Εθνικό Πάρκο Sallandse Heuvelrug, μεγαλύτερης ηλικίας παιδιά ετών 11-12, λαμβάνουν μια συσκευή εντοπισμού GPS, οδηγίες και ένα κλειδί και ψάχνουν να εντοπίσουν και να ανοίξουν κιβώτια στο πάρκο. Στο χώρο υπάρχει και ένα κτίριο του 19ου αιώνα όπου βρίσκουν πληροφορίες για την οικογένεια και πως ζούσε και τους ανατίθεται να βρουν και να αναγνωρίσουν ίχνη ζώων. Επιπρόσθετα υπάρχει και μνημείο του 2ου παγκοσμίου πολέμου όπου το εξετάζουν και μετά απαντούν σε σχετικές ερωτήσεις. Με αυτό το τρόπο συνδυάζονται η παρατήρηση της φύσης με το παιχνίδι, την ιστορία και τον πολιτισμό. (Posthoff, 2018).

3.4.2 Κατηγορίες Ευρωπαϊκών Βραβείων Natura 2000

Το Ευρωπαϊκό Βραβείο Natura 2000 επιβραβεύει την ορθολογική χρήση περιοχών Natura 2000 επιμερίζοντας τα σε πέντε σημεία που αναδεικνύουν καλές πρακτικές διαχείρισης του φυσικού περιβάλλοντος στην Ευρώπη. Για την επισκόπηση των καλύτερο πρακτικών διαχείρισης περιοχών του δικτύου Natura 2000 θα χρησιμοποιήσουμε το ευρωπαϊκό βραβείο Natura 2000. Τα βραβεία έγιναν θεσμός από το 2014 και έχουν δείξει πολλές και αξιόλογες πρακτικές, με μακροπρόθεσμα οφέλη, μέσα από τις οποίες άλλοι διαχειριστές προστατευόμενων περιοχών μπορούν να παραδειγματιστούν. Οι κατηγορίες των βραβείων αφορούν στόχους όπως είναι:

I. Conservation on land (Προστασία στην ξηρά)

Στα πλαίσια αυτού του βραβείου επιβραβεύονται τα μέτρα που συντελούν στην βελτίωση ενός οικοτόπου ή ακόμα και ενός είδους. Οι στοχευόμενοι τύποι οικοτόπων ή είδη πρέπει να περιλαμβάνονται στο παράρτημα I ή II της Οδηγίας για τους οικοτόπους ή στο Παράρτημα I της Οδηγίας για τα Πτηνά ή να είναι αποδημητικό πουλί τακτικά. (European Commission, 2022).

II. Marine conservation (Θαλάσσια προστασία)

Στα πλαίσια αυτού του βραβείου επιβραβεύονται τα μέτρα που συντελούν στην βελτίωση ενός θαλάσσιου οικοτόπου ή ακόμα και ενός θαλάσσιου είδους. Οι στοχευόμενοι τύποι οικοτόπων ή είδη πρέπει να περιλαμβάνονται στο Παράρτημα I ή II της Οδηγίας για τους Οικοτόπους ή στο Παράρτημα I της Οδηγίας για τα Πτηνά ή να είναι τακτικά αποδημητικό πτηνό (European Commission, 2022).

III. Communication (Επικοινωνία)

Αυτό το βραβείο αναγνωρίζει επικοινωνιακά επιτεύγματα που οδήγησαν σε αυξημένη ευαισθητοποίηση σχετικά με το Natura 2000 και τα οποία επέφεραν μόνιμες θετικές αλλαγές στη στάση ή τη συμπεριφορά απέναντι στο δίκτυο (European Commission, 2022).

IV. Socio-economic benefits (Κοινωνικοοικονομικά οφέλη)

Στα πλαίσια αυτού του βραβείου αναγνωρίζονται οι προσπάθειες ανάπτυξης του οικονομικού και κοινωνικού περιβάλλοντος σε μια τοποθεσία Natura 2000 όπως π.χ. η τοποθέτηση σήματος Natura 2000, η εφαρμογή δράσεων που σχετίζονται με το περιβάλλον. Αμβλύνει τις διαφορές που προέκυψαν από παλαιότερες πρακτικές που εφαρμόστηκαν σε περιοχές Natura 2000 προάγοντας την συνεργασία των εμπλεκόμενων μερών (European Commission, 2022).

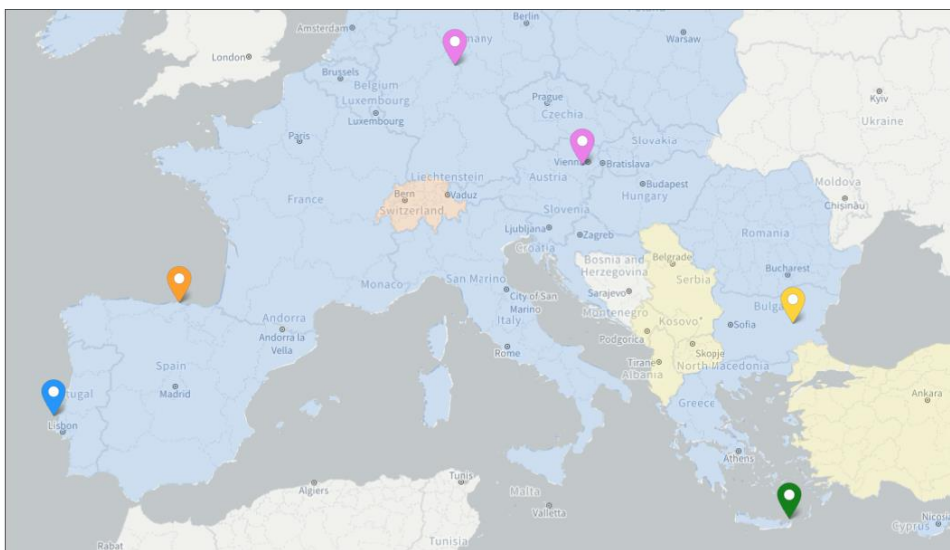
V. Cross-border cooperation (Διασυνοριακή συνεργασία),

Στα πλαίσια αυτού του βραβείου επιβραβεύονται η δημιουργία συνεργιών μεταξύ των ενδιαφερομένων που ασχολούνται με την διαχείριση των περιοχών Natura οι οποίες επιφέρουν καλύτερα αποτελέσματα από ότι αν ο καθένας δρούσε μεμονωμένα. Αναλύονται δυο τέτοιου είδους συνεργιών:

- Διασυνοριακή συνεργασία για την επίτευξη καλύτερης διατήρησης ενός είδους/τύπου οικοτόπου του οποίου η γεωγραφική κατανομή απαιτεί μια τέτοια προσέγγιση. Η διασυνοριακή συνεργασία μπορεί να είναι μεταξύ χωρών ή αυτοδιοικούμενων περιφερειών σε ένα ομοσπονδιακό κράτος (όπως η Γερμανία, το Βέλγιο, η Αυστρία, η Ισπανία). Μπορεί επίσης να περιλαμβάνει τη μεταφορά γνώσεων / βέλτιστων πρακτικών στο ρητό πλαίσιο ενός πλαισίου βιογεωγραφικής περιοχής.
- Συνεργασία μεταξύ φορέων με κοινό πεδίο ενδιαφέροντος στα πλαίσια μια χώρας (European Commission, 2022).

3.4.3 Βραβεία Natura 2000 για το έτος 2022

Παρακάτω θα παρουσιάσουμε τα βραβεία Natura 2000 για το έτος 2022 τα οποία δόθηκαν σε διάφορες περιοχές της Ευρώπης όπως φαίνεται στην εικόνα 3.2:

Εικόνα 3.2 Νικητές των βραβείων Natura 2000 στην Ευρώπη

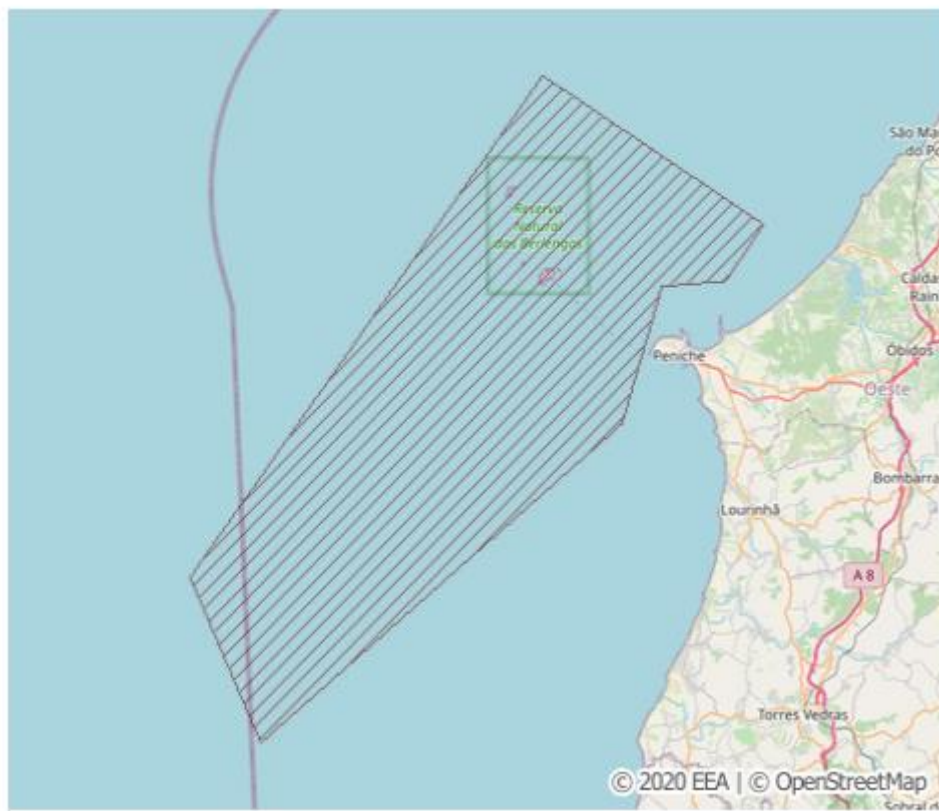
I. Βραβείο Διασυνοριακής συνεργασίας (Cross-border cooperation)

Το παραπάνω βραβείο δόθηκε στην Αυστρία και πιο συγκεκριμένα στην περιοχή Natura 2000 (Wienerwald-Thermenregion (AT1211A00)).

Στην Αυστρία υπήρξε κακή διαχείριση πολλών βιοτόπων και συγκεκριμένα σε λιβάδια λόγω της μη εφαρμογής παραδοσιακού τύπου καλλιέργειας. Το πρόγραμμα FLORA στόχευσε στην προστασία αυτών των περιοχών. Στόχος αυτού του ασυνήθιστου προγράμματος ήταν να εξασφαλίσει τη μακροπρόθεσμη διαχείριση τέτοιων περιοχών μέσω της δημιουργίας ειδικών συνεργασιών των λεγόμενων «επιχειρηματιών διατήρησης» ανάμεσα σε ΜΚΟ, κοινότητες και αγρότες. Κατά τη δράση του προγράμματος προωθήθηκε ο τίτλος του επιχειρηματία δράσης στους ιδιοκτήτες των περιοχών για την ενίσχυση και την συμμετοχή τους στο πρόγραμμα FLORA. Περισσότερο από αυτό, αυτές οι συνεργασίες θεωρήθηκαν ότι θα αλλάξουν το παιχνίδι, βελτιώνοντας τη βιοποικιλότητα στις περιοχές τους. Οι συμπράξεις έλαβαν οικονομική υποστήριξη για την υλοποίηση εμβληματικών έργων που θα ωφελήσουν, τύπους και είδη οικοτόπων προτεραιότητας (όπως γεωργικές εκτάσεις υψηλής φυσικής αξίας), καθώς και υποστήριξη με συμβουλές για τη διατήρηση της φύσης, συνοδευόμενη με εργασία στον τύπο και τα μέσα ενημέρωσης, αξιοποίηση άλλων ιδιωτικών και δημόσιων εταίρων, επαναλαμβανόμενες αξιολογήσεις διαχείρισης οικοτόπων, καθώς και ζωολογική - βοτανική παρακολούθηση. Το πρόγραμμα FLORA εστίασε σε 28 συνολικά περιοχές οι οποίες ήταν τμήματα των περιοχών Natura 2000 κατά την διάρκεια υλοποίησής του από 2015-2021. (European Commission, 2022).

II. Βραβείο διατήρησης / βελτίωσης της κατάστασης ενός συγκεκριμένου θαλάσσιου οικοτόπου (Marine conservation)

Το παραπάνω βραβείο δόθηκε στην Πορτογαλία, και πιο συγκεκριμένα στην περιοχή Ilhas Berlengas όπως φαίνεται στην εικόνα 3.3

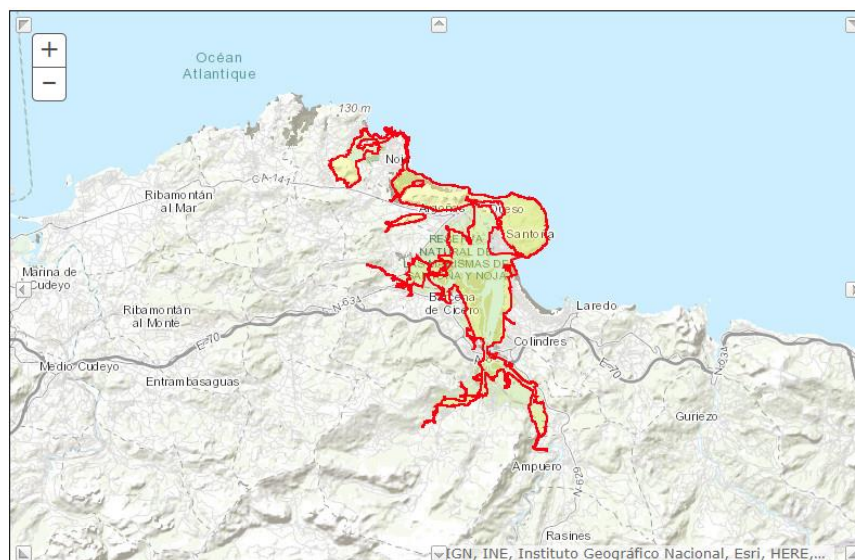
Εικόνα 3.3 Χάρτης Ilhas Berlengas (<https://eunis.eea.europa.eu/sites/PTZPE0009>, 2022)

Τα θαλασσοπούλια τρέφονται συνήθως σε περιοχές που είναι πλούσιες σε ψάρια και έτσι συναντούν συχνά εμπορικά αλιευτικά σκάφη και, στις ευρωπαϊκές θάλασσες, 200.000 πουλιά αλιεύονται κατά λάθος σε εμπορικά αλιευτικά εργαλεία κάθε χρόνο. Έτσι τυχαία πιάνονται στα δίχτυα ή στα άγκιστρα των σκαφών («παρεμπίπτουσα αλιεία»). Με αποτέλεσμα την μείωση του πληθυσμού τους και ταυτόχρονα την οικονομική επιβάρυνση των αλιέων λόγω καταστροφής των μέσων που χρησιμοποιούσαν για αλίευση. Έρευνες έδειξαν ότι 200.000 πουλιά αλιεύονται με αυτόν τον τρόπο ετησίως. Η περιοχή δράσης εντοπίζεται στην Πορτογαλία, σε μια ιδιαίτερη περιοχή Natura 2000, όπου διαβιούν συγκεκριμένα είδη από θαλασσοπούλια και γλάρους. Στα πλαίσια του προγράμματος καταγράφηκε ότι η αλίευση των πτηνών από τους ψαράδες της περιοχής ήταν σημαντικό πρόβλημα για τον πληθυσμό των ειδών. Για τον λόγο αυτό αναπτύχθηκε η χρήση μιας συσκευής η οποία τοποθετήθηκε στα αλιευτικά σκάφη και συνδυάζοντας την κίνηση του ανέμου και του σκάφους απομάκρυνε την πρόσβαση των πτηνών στα σκάφη. Τα αποτελέσματα ήταν θετικά, μειώνοντας την πιθανότητα εγκλωβισμού των πτηνών και η χρήση της συσκευής έγινε

από όλους τους ψαράδες της περιοχής. Φτηνό και εύκολο στην παραγωγή, εύκολο στη συναρμολόγηση και την επισκευή, δεν επηρέασε τη δυναμική του ψαρέματος, εξοικονόμησε χρόνο και μείωσε τις ζημιές στα δίκτυα. (European Commission, 2022).

III. Βραβείο Κοινωνικοοικονομικά οφέλη (Socio-economic benefits)

Το έργο LIFE Stop Cortaderia είχε ως στόχο την εξάλειψη του χόρτου rampas από πέντε παράκτιες τοποθεσίες Natura 2000 στην Κανταβρία της Ισπανίας (Εικόνα 3.4).

Εικόνα 3.4 Χάρτης Marismas de Santoña, Victoria y Joyel (https://environment.ec.europa.eu/topics/nature-and-biodiversity/natura-2000-award/current-edition/social-inclusion-and-managing-invasive-alien-species_en, 2022)

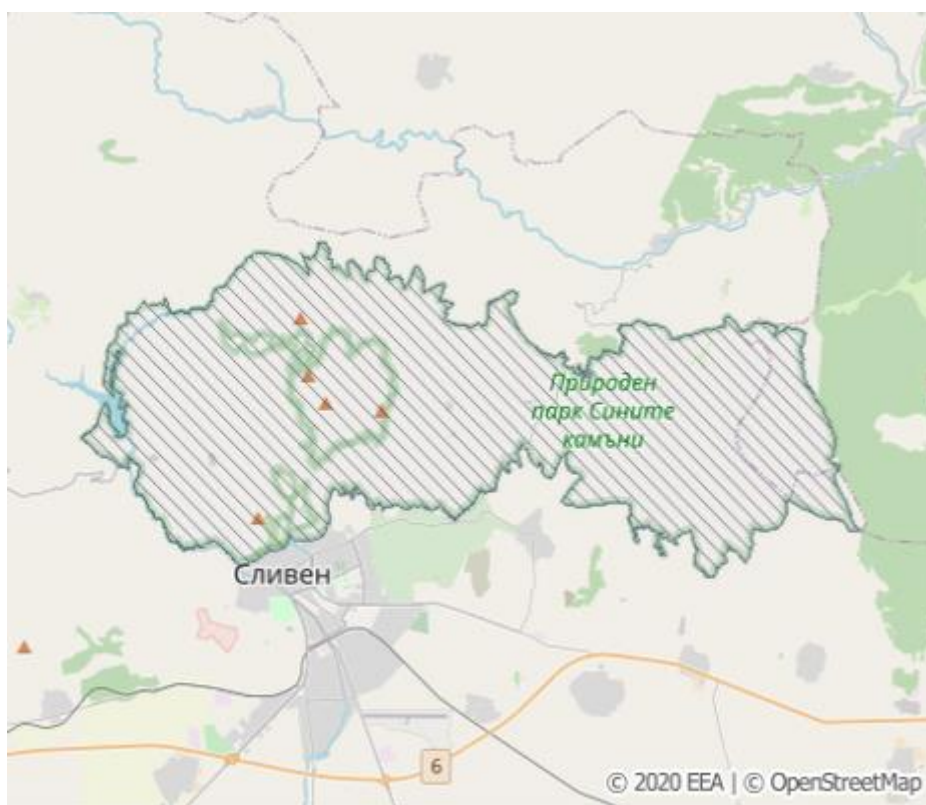
Ωστόσο, το έργο είχε μια πολύ ιδιαίτερη οπτική γωνία σε σύγκριση με πολλά άλλα έργα διατήρησης. Ο στόχος ήταν να επιλύσει ταυτόχρονα τις σοβαρές δυσκολίες που αντιμετωπίζουν τα άτομα με αναπηρία όταν πρόκειται να εισέλθουν στην αγορά εργασίας. Για το λόγο αυτό το έργο LIFE Stop Cortaderia πρότεινε την ενασχόληση των ατόμων με αναπηρίες και την ένταξή τους στο κοινωνικό σύνολο, παρέχοντας υπηρεσίες ανάπλασης στους οικοτόπους δράσης.

Το γρασίδι Pampas (*Cortaderia selloana*) αποτελεί απειλή σε πολλά είδη χλωρίδας και αλλοιώνει τα συστατικά του εδάφους. Μέσω του προγράμματος LIFE απασχολήθηκαν άτομα με αναπηρία σε πλήρη ωράριο σε διάστημα τεσσάρων χρόνων προκειμένου να αφαιρεθεί το εν λόγω γρασίδι από τις χλωροθετημένες περιοχές Natura 2000. Για να

μειωθεί η πιθανότητα ανάπτυξης του εκ νέου, προωθήθηκε μέσω της ανάπλασης του φυσικού περιβάλλοντος η φύτευση τοπικών φυτών. Παράλληλα μια δεύτερη ομάδα ανθρώπων επίσης με αναπηρίες, ανέπτυξε εθελοντικές δράσεις με στόχο την διατήρηση της βιοποικιλότητας. (European Commission, 2022).

IV. Βραβείο Επικοινωνίας (Communication)

Το παραπάνω βραβείο δόθηκε στην Βουλγαρία και πιο συγκεκριμένα στην περιοχή Sinite kamani (BG0000164) όπως φαίνεται στην εικόνα 3.5.

Εικόνα 3.5 Χάρτης την περιοχής Sinite kamani (<https://eunis.eea.europa.eu/sites/BG0000164>, 2022)

Νέοι Ορίζοντες είναι μια καμπάνια πολυμέσων υψηλού προφίλ που υλοποιείται από μια μοναδική συνεργασία μιας εθνικής περιβαλλοντικής ΜΚΟ (Green Balkans) και τριών εταιρών μέσω ενημέρωσης. Στόχος τους είναι να προσεγγίσει έναν αριθμό που υπολογίζεται σε 4,5 εκατομμύρια άτομα.

Στα πλαίσια αυτής της δράσης του προγράμματος LIFE είναι η προσέγγιση των πολιτών προκειμένου να ενημερωθούν για θέματα οικοσυστημάτων και προστασίας της τοπικής βιοποικιλότητας. Περιλαμβάνει την οργάνωση και υλοποίηση δράσεων επικοινωνίας και επαφών σχετικά με τα οφέλη που δημιουργούνται στις προστατευόμενες περιοχές Natura. Η χρήση των μέσων μαζικής ενημέρωσης στοχεύει στην πληροφόρηση μεγάλου ποσοστού πληθυσμού και κατά συνέπεια την αλλαγή του τρόπου αντίληψης αυτών των θεμάτων (European Commission, 2022).

V. Βραβείο Προστασίας μιας περιοχής Natura 2000 στην ξηρά (Conservation on land)

Το παραπάνω βραβείο δόθηκε στην Ελλάδα και πιο συγκεκριμένα στην περιοχή Dionysades Nisoi Kai Thalassia Zoni (GR4320011) όπως φαίνεται στην εικόνα 3.6.

Εικόνα 3.6 Περιοχή Natura 2000: Διονυσάδες Νήσοι και θαλάσσια ζώνη (GR4320011)

Η Ελλάδα φιλοξενεί περισσότερο από το 80% του παγκόσμιου πληθυσμού αναπαραγωγής γερακιών της Ελεονώρας. Το γεράκι της Ελεονώρας είναι ένα

εξειδικευμένο, αποδημητικό αρπακτικό πουλί που είναι ιδιαίτερα ευαίσθητο στην κλιματική αλλαγή.

Το χρηματοδοτούμενο από το LIFE έργο EIClimA της ΕΕ είχε ως στόχο να διευκολύνει την προσαρμογή του γερακιού της Ελεονώρας στην κλιματική αλλαγή, υλοποιώντας μια σειρά δράσεων που εστιάζονται στη βελτίωση της αναπαραγωγικής του απόδοσης όπως επίσης και στη αναμόρφωση των χώρων στις περιοχές αναζήτησης τροφής.

Το πρόγραμμα LIFE EIClimA ασχολήθηκε με βιότοπους που φιλοξενούν πτηνά και αρκετά ζεύγη αναπαραγωγής. Η συμβολή του Πανεπιστημίου Πατρών ως επικεφαλής εταίρος της δράσης ήταν η εξόντωση του πληθυσμού των αρουραίων, καθαρίζοντας μεγάλες εκτάσεις γεγονός που συνέβαλε στην μείωση της απώλειας αυγών. Ταυτόχρονα έστησε τεχνικές φωλιές σε ένα περιβάλλον όπου η αύξηση της θερμοκρασίας συντελούσε στην καταστροφή των αυγών. Παράλληλα η φύτευση δέντρων που πρόσφεραν τροφή σε αποδημητικά πουλιά βοήθησε στην αύξηση του χρόνου παραμονής των πτηνών στη περιοχή με αποτέλεσμα το γεράκι να έχει εξασφαλισμένη τροφή. Το αποτέλεσμα του εγχειρήματος ήταν η αύξηση κατά 42% της αναπαραγωγής αυγών του γερακιού καθώς και η σημαντική ανάπλαση του βιότοπου.

Για να διασφαλιστεί ότι τα αποτελέσματα του έργου μπορούν επίσης να βοηθήσουν άλλους πληθυσμούς γερακιών της Ελεονώρας να προσαρμοστούν στην κλιματική αλλαγή, η ομάδα του έργου έδωσε πληροφορίες και διδάγματα σε έναν «Οδηγό Καλής Πρακτικής» και το μοιράστηκε με άλλους οργανισμούς στην περιοχή της Μεσογείου και την Αφρική (European Commission, 2022).

4 Συμπεράσματα και Προτάσεις

4.1 Συμπεράσματα

Σύμφωνα με τις αρχές της αειφόρου ανάπτυξης υπάρχει ανάγκη από οικονομική, περιβαλλοντική και κοινωνική σκοπιά, η θεσμοθέτηση ενός καθορισμένου πλαισίου προστατευόμενων περιοχών. Η κήρυξη μια περιοχής ως προστατευόμενη αφενός συμβάλει στην προστασία της και αφετέρου στην διατήρηση της υπάρχουσας χλωρίδας και πανίδας. Αυτό αποτελεί το επίκεντρο της ανάπτυξης όλων των δραστηριοτήτων σε αυτές τις περιοχές.

Διάφορες έρευνες απέδειξαν ότι η χρήση της αγροοικολογίας θα συμβάλει στη δημιουργία πιο ανθεκτικών συστημάτων τα οποία θα μπορέσουν να προσαρμοστούν τις κλιματολογικές αλλαγές.

Ωστόσο, παραμένουν ερωτήματα σχετικά με τις συνέπειες της αγροοικολογίας στην ποσότητα της αγροτικής εργασίας, την επανατοπικοποίηση της γεωργικής παραγωγής και της παραγωγής τροφίμων και την ποσότητα και την ποιότητα των τροφίμων σε παγκόσμια κλίμακα, ειδικά στο πλαίσιο της κλιματικής αλλαγής και της έντασης για τους υδάτινους πόρους.

Από την μία μεριά υπάρχει ο ισχυρισμός ότι η αγροοικολογία πρέπει να υιοθετηθεί άμεσα ως πρακτική στις βιομηχανικά αναπτυγμένες χώρες για να μπορέσουν να μειωθούν οι επιζήμιες συνέπειες στο περιβάλλον από την άλλη όμως υπάρχει ο ενδιασμός σε τι βαθμό θα πρέπει να γίνει αυτή η παρέμβαση όπως και η έκταση που θα καλύψουν οι καλλιέργειες αυτές. Πρέπει παράλληλα να διερευνηθούν τα οφέλη με τη βοήθεια των πανεπιστημιακών ιδρυμάτων μέσω της έρευνας για τη συνύπαρξη βιομηχανικών και αγροοικολογικών συστημάτων με στόχο την ενδυνάμωση της αντοχής των γεωργικών συστημάτων.

Η γεωπονική έρευνα με την ευρεία έννοια, συμπεριλαμβανομένων των περιβαλλοντικών και διατροφικών συστατικών της, αναμφίβολα θα χρησιμοποιήσει αυτή τη μετάβαση ως ευκαιρία να ανανεωθεί και να συμβάλει στην παραγωγή νέων κοινωνικών κανόνων

Θα πρέπει να λάβουμε υπόψιν ότι η τουριστική ανάπτυξη δεν είναι αντίθετη με τις αρχές διαχείρισης των προστατευόμενων περιοχών υπό την προϋπόθεση ότι όλες οι τουριστικές δραστηριότητες θα ακολουθούν τις επιταγές που αναλύθηκαν στα πλαίσια της συγκεκριμένης μεταπτυχιακής διατριβής.

Σύμφωνα με τους το νομοθετικό πλαίσιο που ισχύει για τις προστατευόμενες περιοχές, μπορεί ο τουρισμός να δημιουργήσει προστιθέμενη αξία. Αυτό σημαίνει την δημιουργία ανάγκης ανάπτυξης επενδύσεων με στόχο την διατήρηση του φυσικού περιβάλλοντος. Όλα αυτά πρέπει να γίνουν κάτω από το πρίσμα της αειφόρου ανάπτυξης του τουρισμού χωρίς να υπάρχει κίνδυνος δημιουργίας βλαβών στο φυσικό περιβάλλον.

Σύμφωνα με την SWOT ανάλυση η επιστημονική κοινότητα μπορεί να συμβάλει στην ανάπτυξη του τουρισμού στις συγκεκριμένες περιοχές οι οποίες εξασφαλίζουν τις συμμετοχικές διαδικασίες.

Έχοντας ως στόχο την διατήρηση του φυσικού περιβάλλοντος σε συνδυασμό με την δυνατότητα οικονομικής ανάπτυξης θα πρέπει οι κάτοικοι των προστατευόμενων περιοχών να θεωρήσουν τον τουρισμό μοχλό ανάπτυξης της περιοχής τους. Σε όλα τα παραπάνω κυρίαρχο ρόλο έχει η αειφόρος ανάπτυξη. Ο οικοτουρισμός έχει την δυνατότητα να πετύχει τον αειφορικό τουρισμό ως μια μορφή εναλλακτικού τύπου τουρισμού, με μεγάλη κλίμακα ανάπτυξης των προστατευόμενων περιοχών η οποία έρχεται σε αντίθεση με τον κλασσικό τουρισμό δημιουργώντας συγκριτικό πλεονέκτημα λόγω του χαρακτήρα της περιοχής.

Η λειτουργία ενός ξεκάθਾਰου νομικού πλαισίου σε συνδυασμό με την ύπαρξη και την σωστή λειτουργία των θεσμοθετημένων φορέων διαχείρισης αποτελεί απαραίτητη προϋπόθεση για την δυνατότητα αειφόρου ανάπτυξης του οικολογικού τουρισμού στις προστατευόμενες περιοχές.

Στα πλαίσια της ανάλυσης της συγκεκριμένης διπλωματικής διατριβής οι βασικές αρχές και οι απαιτήσεις για την οικολογική τουριστική ανάπτυξη των προστατευόμενων περιοχών μπορεί να οδηγήσει στον σχεδιασμό και στη λειτουργία ορθών τρόπων διαχείρισης του τουριστικού κλάδου στις περιοχές αυτές.

Η αειφόρος τουριστική ανάπτυξη των προστατευόμενων περιοχών καθιστά αναγκαία την εξειδίκευση μιας συγκεκριμένης μεθοδολογίας με ορισμένα κριτήρια σε ότι αφορά

την αποδοτικότητα και την αποτελεσματικότητα τους σε συνδυασμό της στήριξης των τοπικών κοινοτήτων και την δημιουργία καινοτόμων προτύπων περιφερειακής πολιτικής και ανάπτυξης. Επομένως κρίνεται αναγκαία η συμμετοχή όλου του κλάδου του τουρισμού σε περιοχές που έχουν κηρυχθεί ως προστατευόμενες περιοχές.

5 Βιβλιογραφία

Ελληνική

Αραμπατζης , Γ., 2014. *Αειφόρος τουριστική ανάπτυξη και δίκαιο περιβάλλοντος*. s.l.:ΠΑ.ΠΕΙ.

Γκέκας, Ρ., 2003. *Πράσινη Επιχειρηματικότητα*. Σάμος: s.n.

Δημητρίου, Ε., 2006. *Δημιουργία Συστήματος Πληροφοριών Μεγάλων Ταμειωτήρων*. Αθήνα: s.n.

Θελερίτης, Χ., 2020. *Επιδείνωση της ψυχολογίας λόγω αστικοποίησης*. s.l.:s.n.

Καραβέλλας, Δ. et al., 2003. *Διαχείριση Προστατευόμενων Περιοχών: Οδηγός*. Αθήνα, Υπουργείο Περιβάλλοντος Χωροταξίας και Δημοσίων Έργων.

Οδηγία 2009/147/EK, αρ5., 2009. EU: s.n.

Οικονομίδης, Π., Κουτράκης, Apostolou, Α. & Vassilev, 2009. *Άτλας της ιχθυοπανίδας του Ποταμού Νέστου*. s.l.:Εκδοσή Νομαρχιακής αυτοδιοίκησης Δράμας-Καβάλας-Ξάνθης.

Σαμαριτάκης, 2018. *Τεχνικός Ερμηνευτικός Οδηγός για τις για τις οικοσυστημικές υπηρεσίες των Προστατευόμενων Περιοχών NATURA 2000*. Κρήτη: s.n.

Σιούτη, Π., 2018. *Εγχειρίδιο Δικαίου Περιβάλλοντος*. Γ' έκδοση ed. s.l.:Σάκκουλα.

Σμπώκος, Γ., 2011. *Εφαρμογές Μέτρων Περιβαλλοντικής Προστασίας - Κρατική ρύθμιση και αυτορρύθμιση*. s.l.:Νομική Βιβλιοθήκη.

Τσάρτας, Π., 2001. *Ο τουρισμός σε προστατευόμενες περιοχές: Μορφές και παραδείγματα ανάπτυξης στην Ελλάδα και σε άλλες Ευρωπαϊκές χώρες*. s.l.:s.n.

Φλογοαίτη, Ε., 2006. *Εκπαίδευση για το Περιβάλλον και την Αειφορία..* Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.

C-334/04, Δ., 2006. *Απόφαση της 14ης Σεπτεμβρίου 2006*. s.l.:s.n.

C-334/2004, Δ., 2007. *Απόφαση της 25ης Οκτωβρίου 2007, Ευρωπαϊκή Επιτροπή κατά της Ελλάδας*. Ερωπαική Ένωση : s.n.

Ξενόγλωσση

Lane B, 1994. Sustainable Rural Tourism Strategies: A tool for development and Conservation. *Journal of Sustainable Tourism*.

(WCED), W. C. ο. E. a. D., 1987. *Our Common Future*. Oxford, Oxford University Press.

112, E. C., 1973. EE: s.n.

- Azapaic, A., Emsley, A & Hamerton L, 2003. *Polymers, The Environment and Sustainable Development..* England: John Wiley & Sons.
- Blowers, A., 1993. *The time for Change.* London: Earthscan.
- Bouwma, I. & A. R. & K. D. & F. F., 2010. *Current practices in solving multiple use issues of Natura 2000 sites: Conflict management strategies and participatory approaches..* s.l.:s.n.
- Bramwell, 1994. *Rural Tourism and Sustainable rural tourism.* s.l.:s.n
- Communities, C. o. t. E., 1993. *Fifth Program on the Environment 1994-1997.* Brussels: s.n.
- Costanza, R, Daly, L & Fioramonti, L, 2016. *Modelling and measuring sustainable wellbeing in connection with the UN sustainable development goals..* econ ed. s.l.:ecol.
- Davey, A., 1998. *National System Planning for Protected Areas.* UK: Cambridge.
- Department of Environment, 1994. London, s.n.
- Douros & W.J., 2005. *The Italian System of Marine Protected Areas Final Report.* s.l.:s.n.
- Dudley, 2008. *Guidelines for Applying Protected Area Management Categories.* Switzerland: s.n.
- Gafta, D. & Akeroyd, J., 2006. *Nature conservation: Concepts and practice.* s.l.:Springer.
- Galli, A, Durovic G & Hanscom L, 2018. *Think globally, act locally: implementing the sustainable development goals in Montenegro..* s.l.:Environ.
- Gazzola, P, Campo, A & Onyango, V, 2019. *Going green vs going smart for sustainable development.* s.l.:J. Clean. Prod.
- Harris, R. & Leiper, N., 1995. *Sustainable Tourism: an Australian perspective.* s.l.:s.n.
- Haughton G & Hunter C, 1994. *Sustainable Cities.* London: Regional Studies Association.
- Hay, C., 1995. Restating the problem of regulation and re-regulating the local State Economy and Society. In: s.l.:s.n., pp. 387-407.
- Healey, P. & Shaw, T., 1993. *The Treatment of environment by planners.* s.l.:University of Newcastle.
- Lane B, 1994. Sustainable Rural Tourism Strategies: A tool for development and Conservation. *Journal of Sustainable Tourism.*
- Lusser H, 1993. *Environmental Planning in: Local Environmental Policies and Strategies.* s.l.:Longman.
- Meadows D.H., Meadows D.L. & Randers J, 1972. *The Limits of Growth: a report of the club of Rome's Project on the Predicament of Mankind.* New York: Universe Books.
- Morgan Kaufmann, 2015. *Emerging Trends in Computational Biology, Bioinformatics, and Systems Biology.* s.l.:s.n.

- Muller, 1994. The Thorny Path to Sustainable Tourism. *Journal of Sustainable Tourism*.
- O’Riordan & Voiseq, H., 1998. The political economy of the sustainability. pp. 3-30.
- Palomo-Campesino S, G. J. G.-L., 2018. Exploring the connections between agroecological practices and ecosystem service: A systematic literature review.
- Pearce, 1993. *Tourist Development*. 2nd ed. s.l.:Longman.
- Pezzoli , K., 1997. *Sustainable Development Literature: A trans-disciplinary bibliography*.. p.p. 575-601 ed. s.l.:Journal of Environment.
- Posthoff, J., 2018. *Looking at the broader picture softens the boundaries in thinking*., s.l.:Europarc.
- Rodousakis, N & Soklis, G, 2020. The effects on the Greek economy and the compensatory role of the public sector. *Tourism and the coronavirus*.
- Tittonell P, 2014. Ecological intensification of agriculture - sustainable by nature.
- United Nations, 2002. *Earth Summit: Johannesburg Plan of Implementation*. Johannesburg, United Nations.
- Van Dieren, W., 1995. *Taking nature into account : Toward a sustainable national income*. New York: s.n.
- Wezel A, et al., 2018. Challenges and action points to amplify agroecology in Europe.
- Wezel, A. et al., 2009. Agroecology as a science, a movement and a practice.
- Hunder, 1995. *On the need to re-conceptualise sustainable tourism development*. s.l., s.n.
- United Nations, 1992. *Angenda 21 - United Nations Division for Sustainable Development*. s.l., United Nations.

Διαδικτυακοί Τόποι / Ιστοσελίδες

- Food and Agriculture Organization, 2018. <https://www.fao.org/about/meetings/second-international-agroecology-symposium/en/>. [Online]
Available at: <https://www.fao.org/about/meetings/second-international-agroecology-symposium/en/>
[Accessed 2022].
- (WCED), W. C. o. E. a. D., 1987. *Our Common Future*. Oxford, Oxford University Press.
- 112, E. C., 1973. EE: s.n.
- Azapaic, A., Emsley, A & Hamerton L, 2003. *Polymers, The Environment and Sustainable Development*.. England: John Wiley & Sons.
- Blowers, A., 1993. *The time for Change*. London: Earthscan.

- Bouwma, I. & A. R. & K. D. & F. F., 2010. *Current practices in solving multiple use issues of Natura 2000 sites: Conflict management strategies and participatory approaches..* s.l.:s.n.
- Bramwell, 1994. *Rural Tourism and Sustainable rural tourism.* s.l.:s.n.
- C-334/04, Δ., 2006. *Απόφαση της 14ης Σεπτεμβρίου 2006.* s.l.:s.n.
- C-334/2004, Δ., 2007. *Απόφαση της 25ης Οκτωβρίου 2007, Ευρωπαϊκή Επιτροπή κατά της Ελλάδας.* Ερωπαϊκή Ένωση : s.n.
- Communities, C. o. t. E., 1993. *Fifth Program on the Environment 1994-1997.* Brussels: s.n.
- consilium.europa.eu, 2022. <https://www.consilium.europa.eu/el/press/press-releases/2021/06/22/2030-agenda-for-sustainable-development-council-approves-conclusions-reaffirming-strong-eu-commitment/>. [Online]
Available at: <https://www.consilium.europa.eu/el/press/press-releases/2021/06/22/2030-agenda-for-sustainable-development-council-approves-conclusions-reaffirming-strong-eu-commitment/>
- Costanza, R, Daly, L & Fioramonti, L, 2016. *Modelling and measuring sustainable wellbeing in connection with the UN sustainable development goals..* econ ed. s.l.:ecol.
- Davey, A., 1998. *National System Planning for Protected Areas.* UK: Cambridge.
- Department of Environment, 1994. London, s.n.
- Douros & W.J., 2005. *The Italian System of Marine Protected Areas Final Report.* s.l.:s.n.
- Dudley, 2008. *Guidelines for Applying Protected Area Management Categories.* Switzerland: s.n.
- European Commission, 2022. environment.ec.europa.eu. [Online]
Available at: https://environment.ec.europa.eu/topics/nature-and-biodiversity/natura-2000-award/award-categories_en
[Accessed 2022].
- European Commission, 2022. https://environment.ec.europa.eu/topics/nature-and-biodiversity/natura-2000-award/current-edition/adaptation-eleonoras-falcon-climate-change_en. [Online]
Available at: https://environment.ec.europa.eu/topics/nature-and-biodiversity/natura-2000-award/current-edition/adaptation-eleonoras-falcon-climate-change_en
[Accessed 2022].
- European Commission, 2022. https://environment.ec.europa.eu/topics/nature-and-biodiversity/natura-2000-award/current-edition/evaluate-dark-side-cavelife-app_en. [Online]
Available at: https://environment.ec.europa.eu/topics/nature-and-biodiversity/natura-2000-award/current-edition/evaluate-dark-side-cavelife-app_en
[Accessed 2022].
- European Commission, 2022. https://environment.ec.europa.eu/topics/nature-and-biodiversity/natura-2000-award/current-edition/fishermen-and-seabirds-allies-sea_en. [Online]

Available at: https://environment.ec.europa.eu/topics/nature-and-biodiversity/natura-2000-award/current-edition/fishermen-and-seabirds-allies-sea_en
[Accessed 2022].

European Commission, 2022. https://environment.ec.europa.eu/topics/nature-and-biodiversity/natura-2000-award/current-edition/flora-empowering-conservation-entrepreneurs-austria_en. [Online]

Available at: https://environment.ec.europa.eu/topics/nature-and-biodiversity/natura-2000-award/current-edition/flora-empowering-conservation-entrepreneurs-austria_en
[Accessed 2022].

European Commission, 2022. https://environment.ec.europa.eu/topics/nature-and-biodiversity/natura-2000-award/current-edition/natura-2000-bulgaria-new-horizons_en. [Online]

Available at: https://environment.ec.europa.eu/topics/nature-and-biodiversity/natura-2000-award/current-edition/natura-2000-bulgaria-new-horizons_en
[Accessed 2022].

Food And Agriculture Organization,, 2014. <https://www.fao.org/about/meetings/afns/en/>. [Online]

Available at: <https://www.fao.org/about/meetings/afns/en/>
[Accessed 2022].

Food and Agriculture Organization, 2022. <https://www.fao.org/agroecology/knowledge/10-elements/balance/en/>. [Online]

Available at: <https://www.fao.org/agroecology/knowledge/10-elements/balance/en/>
[Accessed 2022].

Food and Agriculture Organization, 2022. <https://www.fao.org/agroecology/knowledge/10-elements/circular-economy/en/>. [Online]

Available at: <https://www.fao.org/agroecology/knowledge/10-elements/circular-economy/en/>
[Accessed 2022].

Food and Agriculture Organization, 2022. <https://www.fao.org/agroecology/knowledge/10-elements/co-creation-knowledge/en/>. [Online]

Available at: <https://www.fao.org/agroecology/knowledge/10-elements/co-creation-knowledge/en/>
[Accessed 2022].

Food and Agriculture Organization, 2022. <https://www.fao.org/agroecology/knowledge/10-elements/culture-food-traditions/en/>. [Online]

Available at: <https://www.fao.org/agroecology/knowledge/10-elements/culture-food-traditions/en/>
[Accessed 2022].

Food and Agriculture Organization, 2022. <https://www.fao.org/agroecology/knowledge/10-elements/diversity/en/>. [Online]

Available at: <https://www.fao.org/agroecology/knowledge/10-elements/diversity/en/>
[Accessed 2022].

Food and Agriculture Organization, 2022. <https://www.fao.org/agroecology/knowledge/10-elements/efficiency/en/>. [Online]

Available at: <https://www.fao.org/agroecology/knowledge/10-elements/efficiency/en/> [Accessed 2022].

Food and Agriculture Organization, 2022. <https://www.fao.org/agroecology/knowledge/10-elements/human-social-value/en/>. [Online]

Available at: <https://www.fao.org/agroecology/knowledge/10-elements/human-social-value/en/> [Accessed 2022].

Food and Agriculture Organization, 2022. <https://www.fao.org/agroecology/knowledge/10-elements/land-natural-resources-governance/en/>. [Online]

Available at: <https://www.fao.org/agroecology/knowledge/10-elements/land-natural-resources-governance/en/> [Accessed 2022].

Food and Agriculture Organization, 2022. <https://www.fao.org/agroecology/knowledge/10-elements/recycling/en/>. [Online]

Available at: <https://www.fao.org/agroecology/knowledge/10-elements/recycling/en/> [Accessed 2022].

Food and Agriculture Organization, 2022. <https://www.fao.org/agroecology/knowledge/10-elements/synergies/en/>. [Online]

Available at: <https://www.fao.org/agroecology/knowledge/10-elements/synergies/en/> [Accessed 2022].

Food and Agriculture Organization, 2022. <https://www.fao.org/agroecology/overview/en/>. [Online]

Available at: <https://www.fao.org/agroecology/overview/en/> [Accessed 2022].

Gafta, D. & Akeroyd, J., 2006. *Nature conservation: Concepts and practice*. s.l.:Springer.

Galli, A, Durovic G & Hanscom L, 2018. *Think globally, act locally: implementing the sustainable development goals in Montenegro..* s.l.:Environ.

Gazzola, P, Campo, A & Onyango, V, 2019. *Going green vs going smart for sustainable development*. s.l.:J. Clean. Prod.

Harris, R. & Leiper, N., 1995. *Sustainable Tourism: an Australian perspective*. s.l.:s.n.

Haughton G & Hunter C, 1994. *Sustainable Cities*. London: Regional Studies Association.

Hay, C., 1995. Restating the problem of regulation and re-regulating the local State Economy and Society. In: s.l.:s.n., pp. 387-407.

Healey, P. & Shaw, T., 1993. *The Treatment of environment by planners*. s.l.:University of Newcastle.

https://environment.ec.europa.eu/topics/nature-and-biodiversity/natura-2000-award/current-edition/social-inclusion-and-managing-invasive-alien-species_en, 2022.

https://environment.ec.europa.eu/topics/nature-and-biodiversity/natura-2000-award/current-edition/social-inclusion-and-managing-invasive-alien-species_en. [Online]

Available at: https://environment.ec.europa.eu/topics/nature-and-biodiversity/natura-2000-award/current-edition/social-inclusion-and-managing-invasive-alien-species_en

[Accessed 2022].

<https://eunis.eea.europa.eu/sites/BG0000164>, 2022.

<https://eunis.eea.europa.eu/sites/BG0000164>. [Online]

Available at: <https://eunis.eea.europa.eu/sites/BG0000164>

[Accessed 2022].

<https://eunis.eea.europa.eu/sites/PTZPE0009>, 2022.

<https://eunis.eea.europa.eu/sites/PTZPE0009>. [Online]

Available at: <https://eunis.eea.europa.eu/sites/PTZPE0009>

[Accessed 2022].

Hunder, 1995. *On the need to re-conceptualise sustainable tourism development*. s.l., s.n.

Lane B, 1994. Sustainable Rural Tourism Strategies: A tool for development and Conservation. *Journal of Sustainable Tourism*.

Lusser H, 1993. *Environmental Planning in: Local Environmental Policies and Strategies*. s.l.:Longman.

Meadows D.H., Meadows D.L. & Randers J, 1972. *The Limits of Growth: a report of the club of Rome's Project on the Predicament of Mankind*. New York: Universe Books.

Morgan Kaufmann, 2015. *Emerging Trends in Computational Biology, Bioinformatics, and Systems Biology*. s.l.:s.n.

Muller, 1994. The Thorny Path to Sustainable Tourism. *Journal of Sustainable Tourism*.

nps.gov, n.d. *nps.gov*. [Online]

Available at: <https://www.nps.gov/yell/index.htm>

[Accessed 2022].

O’Riordan & Voiseg, H., 1998. The political economy of the sustainability. pp. 3-30.

Palomo-Campesino S, G. J. G.-L., 2018. Exploring the connections between agroecological practices and ecosystem service: A systematic literature review.

Pearce, 1993. *Tourist Development*. 2nd ed. s.l.:Longman.

Pezzoli , K., 1997. *Sustainable Development Literature: A trans-disciplinary bibliography*.. p.p. 575-601 ed. s.l.:Journal of Environment.

Posthoff, J., 2018. *Looking at the broader picture softens the boundaries in thinking*., s.l.:Europarc.

Rodousakis, N & Soklis, G, 2020. The effects on the Greek economy and the compensatory role of the public sector. *Tourism and the coronavirus*.

Tittonell P, 2014. Ecological intensification of agriculture - sustainable by nature.

- UNEP-WCMC, 2017. *protectedplanet*. [Online]
Available at: www.protectedplanet.net
[Accessed 2022].
- United Nations, 1992. *Agenda 21 - United Nations Division for Sustainable Development*. s.l., United Nations.
- United Nations, 2002. *Earth Summit: Johannesburg Plan of Implementation*. Johannesburg, United Nations.
- Van Dieren, W., 1995. *Taking nature into account : Toward a sustainable national income*. New York: s.n.
- Wezel A, et al., 2018. Challenges and action points to amplify agroecology in Europe.
- Wezel, A. et al., 2009. Agroecology as a science, a movement and a practice.
- WTTC, 2021. *WTTC*. [Online]
Available at:
<https://wttc.org/Portals/0/Documents/Reports/2021/Global%20Economic%20Impact%20and%20Trends%202021.pdf>
[Accessed 2022].
- Αραμπατζης , Γ., 2014. *Αειφόρος τουριστική ανάπτυξη και δίκαιο περιβάλλοντος*. s.l.:ΠΑ.ΠΕΙ.
- Γκέκας, Ρ., 2003. *Πράσινη Επιχειρηματικότητα*. Σάμος: s.n.
- Δημητρίου, Ε., 2006. *Δημιουργία Συστήματος Πληροφοριών Μεγάλων Ταμειωτήρων*. Αθήνα: s.n.
- Θελερίτης, Χ., 2020. *Επιδείνωση της ψυχολογίας λόγω αστικοποίησης*. s.l.:s.n.
- Καραβέλλας, Δ. et al., 2003. *Διαχείριση Προστατευόμενων Περιοχών: Οδηγός*. Αθήνα, Υπουργείο Περιβάλλοντος Χωροταξίας και Δημοσίων Έργων.
- Οδηγία 2009/147/ΕΚ, αρ5., 2009. EU: s.n.
- Οικονομίδης, Π., Κουτράκης, Apostolou, Α. & Vassilev, 2009. *Ατλας της ιχθυοπανίδας του Ποταμού Νέστον*. s.l.:Εκδοση Νομαρχιακής αυτοδιοίκησης Δράμας-Καβάλας-Ξάνθης.
- Σαμαριτάκης, 2018. *Τεχνικός Ερμηνευτικός Οδηγός για τις για τις οικοσυστημικές υπηρεσίες των Προστατευόμενων Περιοχών NATURA 2000*. Κρήτη: s.n.
- Σιούτη, Π., 2018. *Εγχειρίδιο Δικαίου Περιβάλλοντος*. Γ' έκδοση ed. s.l.:Σάκκουλα.
- Σμπώκος, Γ., 2011. *Εφαρμογές Μέτρων Περιβαλλοντικής Προστασίας - Κρατική ρύθμιση και αυτορρύθμιση*. s.l.:Νομική Βιβλιοθήκη.
- Τσάρτας, Π., 2001. *Ο τουρισμός σε προστατευόμενες περιοχές: Μορφές και παραδείγματα ανάπτυξης στην Ελλάδα και σε άλλες Ευρωπαϊκές χώρες*. s.l.:s.n.
- Φλογαίτη, Ε., 2006. *Εκπαίδευση για το Περιβάλλον και την Αειφορία..* Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.